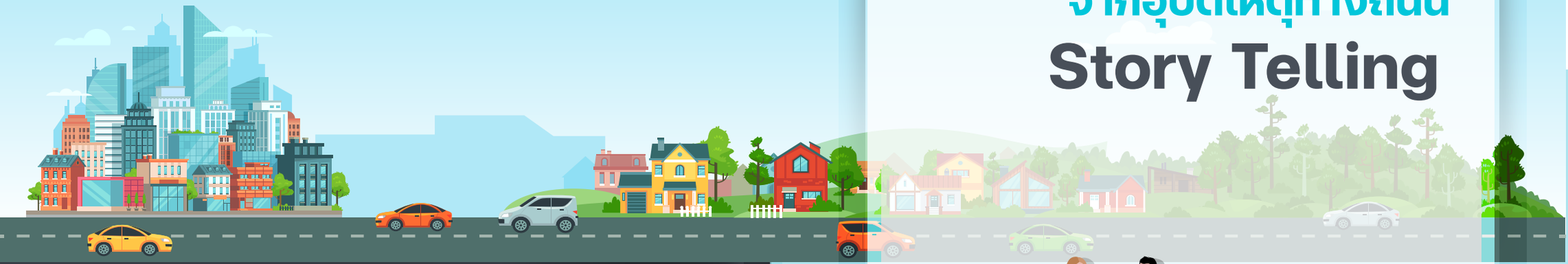
คู่มือ
การเขียนเรื่องเล่าความเจ็บปวด
จากอุบัติเหตุทางถนน
Story Telling

ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.)
www.roadsafetythai.org

เขียนและเรียบเรียง โดย นายประชาธิป กะทา
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คู่มือ
การเขียนเรื่องเล่าความเจ็บปวด
จากอุบัติเหตุทางถนน
Story Telling

ศูนย์วิชกาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เขียนและเรียบเรียง โดย นายประชาธิป กะทา
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คู่มือ
การเขียนเรื่องเล่าความเจ็บปวด จากอุบัติเหตุทางถนน
Story Telling

ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

การเขียนเรื่องเล่าความเจ็บปวด
จากอุบัติเหตุทางถนน

Story Telling

สถานการณ์ปัญหา
การบาดเจ็บทางศีรษะ
จากอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์

Story Telling

สถานการณ์ปัญหาการบาดเจ็บทางศีรษะ จากอุบัติเหตุจักรยานยนต์ 01

"เล่าเรื่องและการเขียนเรื่องเล่า ประสบการณ์การทำงาน" 04

หลักการพื้นฐานสำหรับการเขียนเรื่องเล่า 10

องค์ประกอบแห่งเรื่องเล่า 33

วิธีเริ่มเรื่อง 35

เทคนิคบางประการในการเขียนเรื่องเล่า 44

ตัวอย่างงานเขียนเรื่องเล่า 53

สถานการณ์ปัญหา การบาดเจ็บทางศีรษะ

จากอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์

ในปี 2562 ทั่วโลกมีอุบัติการณ์การบาดเจ็บที่ศีรษะจากอุบัติเหตุ 5.5 ล้านราย สำหรับประเทศไทยในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2560 มีเด็กและเยาวชนเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน รวม 17,634 ราย (ข้อมูลจากระบบบูรณาข้อมูลการตายจากอุบัติเหตุทางถนน) อีกทั้งในในแต่ละปีเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จำนวนกว่า 72,000 คน มีอาการบาดเจ็บหรือพิการ เนื่องจากไม่สวมหมวกนิรภัยขณะเกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์และขณะเดียวกันจำนวนการเสียชีวิตของกลุ่มอายุ 15 – 19 ปี จากการไม่สวมหมวกนิรภัยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

(ศูนย์ความร่วมมือด้านข้อมูลการบาดเจ็บ, 2563)

แม้มีข้อมูลจากงานวิจัยยืนยันว่าการสวมหมวกนิรภัยสามารถลดการเสียชีวิตหากเกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ได้ 42% และลดความเสี่ยงการบาดเจ็บศีรษะหากเกิดอุบัติเหตุจักรยานยนต์ได้ 69% (WHO, 2018) แต่รายงานการสำรวจของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2562) พบว่า ในกลุ่มวัยรุ่นการสวมหมวกนิรภัยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 32% ในปี พ.ศ. 2553 เหลือเพียง 22% ในปี พ.ศ. 2561 และยังมีรายงานว่า ผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์มีการเสียชีวิตสูงถึงร้อยละ 73 โดยมีสาเหตุหลักมาจากการบาดเจ็บศีรษะ เนื่องจากไม่ได้สวมหมวกนิรภัย

นอกจากนี้ ค่ารักษาพยาบาลผู้ประสบอุบัติเหตุจากการไม่สวมหมวกนิรภัยยังสร้างค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจปริมาณมาก เห็นได้จากข้อมูลในปี 2553 พบว่า ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยจากอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ที่บาดเจ็บทางศีรษะในปี 2553 มีสูงถึง 1,800 ล้านบาท (วรัญชภรณ์ พลเขตร์ และ อภิชาติ ก้องเสียง, 2559) แต่ละรายมีค่าใช้จ่ายในการรักษาเฉลี่ย 20,126 บาทต่อคนและขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของอาการบาดเจ็บ (นงนุช ตันติธรรม, 2553)

อาจกล่าวได้ว่าการประสบอุบัติเหตุเช่นนี้จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย พฤติกรรมการใช้ชีวิต โลกทัศน์และมุมมองที่ผู้ประสบเหตุมีต่อตนเอง ตลอดจนครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

สถานการณ์ปัญหา
การบาดเจ็บทางศีรษะ
จากอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์

แม้บาดแผลจะได้รับการรักษาและเยียวยาจากทางการแพทย์ แต่ทว่ากลับมิได้ทำให้ชีวิตของผู้ประสบเหตุกลับมาเป็น “ปกติ” ในแง่ของการใช้ชีวิตทางสังคม หรือบางครั้งก็มิอาจเยียวยารักษาความทุกข์ที่เกิดจากความเจ็บป่วยนี้ได้อย่างแท้จริง กระทั่งชีวิตอันปกติของคนรอบข้างพวกเขาก็ต้องเปลี่ยนไปเมื่อบุคคลอันเป็นที่รักประสบกับอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์ ขณะเดียวกัน งบประมาณจำนวนมากถูกนำมาใช้จ่ายตลอดกระบวนการรักษาและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยที่บาดเจ็บทางศีรษะจากอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ ส่งผลให้ประสบการณ์ความทนทุกข์ของผู้ป่วยในฐานะปัจเจกบุคคล (suffering) สู่คนรอบข้างและสังคมโดยรอบ

คู่มือฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องประสบการณ์ความเจ็บป่วยและความทนทุกข์ทางสังคมในรูปแบบงานเขียนให้กับคนทำงานด้านอุบัติเหตุจราจร เพื่อช่วยให้สามารถถ่ายทอดรายละเอียดเชิงลึกของอารมณ์ความรู้สึกและนำเสนอผลกระทบด้านต่าง ๆ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากเรื่องเล่าประสบการณ์ความทนทุกข์ของวัยรุ่นที่บาดเจ็บทางศีรษะ ทำให้สังคมวงกว้างตระหนักถึงปัญหาอุบัติเหตุ และผลเสียหายรุนแรงที่ตามมา รวมทั้งคาดหวังให้เรื่องเล่าถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานที่ทุ่มเทเสียสละของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่างการทำงานที่ดี (best practices) ให้กับคนอื่นได้เรียนรู้ปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการทำงานต่อไป

1
เล่าเรื่องและการเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์การทำงาน

ในบรรดารูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้ของมนุษย์ **เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นความประณีตละเอียดอ่อน**

การเล่าเรื่องและการเรียนรู้จากเรื่องเล่าเป็นความสามารถที่มนุษย์มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด เด็กเล็กๆ จึงสามารถเรียนรู้โลกจากการฟังเรื่องเล่าเนิ่นนานก่อนหน้าที่จะรู้จักตัวเลขและการคำนวณ อาจกล่าวได้ว่า สัญชาตญาณการเรียนรู้จากเรื่องเล่านี้เองที่ทำให้มนุษย์เข้าใจความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ซับซ้อนได้แตกต่างไปจากสัตว์ เพราะมนุษย์ทำความเข้าใจโลกผ่านเรื่องเล่าและการเล่าเรื่องเป็นสำคัญ **โลกและการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งจึงปรากฏในความรับรู้ของมนุษย์ในรูปของเรื่องราว**

ในวัฒนธรรมต่างๆ มีเรื่องเล่ามากมายที่สังคมใช้บอกกล่าวเล่าความเป็นไปของโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวการกำเนิดโลกและตำนานปฐมกาลในศาสนาต่าง ๆ หรือแม้แต่ทฤษฎีการระเบิดครั้งใหญ่ (Big Bang) ก็เป็นความพยายามที่จะบอกเล่าและเข้าใจโลกในฐานะของเรื่องราวที่มีจุดกำเนิด มีการคลี่คลายที่ดำเนินต่อเนื่องมาจนเป็นโลกที่เรามีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

จารีตความรู้ต่างๆ ในอารยธรรมมนุษย์แต่ครั้งประวัติศาสตร์ก็อาศัยเรื่องเล่าไม่ว่าจะเป็น**มหากาพย์ ตำนาน นิทาน หรือชาดก** ในการปลูกฝังมโนทัศน์ ถ่ายทอดแง่คิด รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้แก่มนุษยชาติมาโดยตลอด

แม้แต่นักวิทยาศาสตร์ที่เรามักเชื่อกันว่ายึดถือความรู้ที่เน้นเฉพาะข้อเท็จจริงและการตรวจวัดในเชิงปริมาณก็ยังต้องเรียนรู้และถ่ายทอดความคิดผ่านเรื่องเล่า ดังเรื่องราวของกาลิเลโอผู้หย่อนวัตถุที่หนักเบาต่างกันลงจากหอเอนเมืองปิซา หรือนิวตันผู้ค้นพบทฤษฎีแรงโน้มถ่วงเมื่อลูกแอ๊ปเปิ้ลหล่นใส่ศีรษะ แม้ว่าเรื่องทั้งสองจะเป็นเพียงเรื่องเล่าลือที่ไม่เคยปรากฏมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แต่ก็เป็นเรื่องเล่าที่ถูกบอกเล่าเสมอในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ เพื่อถ่ายทอดความอัศจรรย์ของการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และการหาความรู้จากการทดลอง

สำหรับในวัฒนธรรมและภาษาไทยแล้ว การไม่สามารถอธิบายสิ่งที่ต้องการสื่อให้เป็นที่เข้าใจได้ เรามักเรียกว่า**พูดไม่รู้เรื่อง** การทำในสิ่งไม่ควรทำก็มักเรียกว่า **ไม่เข้าเรื่อง** หรือทำได้ไม่ดี เราก็เรียกว่า **ไม่ได้เรื่อง**

ถ้าจะว่า เราเกี่ยวข้องและเข้าใจโลกรอบตัวผ่านความเป็นเรื่องราว ก็คงไม่ผิด

เรื่องเล่าจึงเป็นทั้งเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้และวิธีการทำความเข้าใจโลก

คุณค่าและมนต์เสน่ห์ของเรื่องเล่าดูเหมือนจะจางหายไปในระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการเรียนเฉพาะข้อเท็จจริงเป็นข้อ ๆ และมักเน้นไปที่ความรู้ในเชิงนามธรรม เช่น กฎเกณฑ์ สมการทางวิทยาศาสตร์ หรือทฤษฎีสังคมเป็นข้อ ๆ แม้แต่การเรียนเรื่องศีลธรรมหรือศาสนาก็มักเป็นการท่องจำหัวข้อหลักธรรมคำสอนที่เป็นข้อ ๆ เช่นกัน

ความรู้ในเชิงนามธรรมนี้แม้จะช่วยให้เข้าใจในระดับหลักการและเทคนิคเชิงกลไกได้ดี แต่มักเป็นการเรียนรู้เชิงเหตุผลที่แห้งแล้งและไม่สามารถบ่มเพาะความรู้สึกนึกคิดที่ละเอียดอ่อนหรือปลูกฝังคุณค่าเชิงอุดมคติให้กับผู้เรียนได้

ในทางตรงข้าม การบ่มเพาะความละเอียดอ่อนและความเป็นมนุษย์ในจารีตดั้งเดิมต่างๆ นั้นมักเน้นไปที่การเรียนรู้ผ่านเรื่องราวหรือเรื่องเล่าเป็นหลัก

จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่ในทุกศาสนา การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมักเป็นการเรียนรู้ด้วยเรื่องเล่า ไม่ว่าจะเป็นตำนานทวยเทพ ชาดก นิทานปริศนาธรรม หรือแม้แต่ตำนานเรื่องราวพื้นบ้านที่มีมากมายในวัฒนธรรมต่าง ๆ

เรื่องเล่า (Narrative) และทักษะเรื่องเล่า (Narrative Skills) เป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้มิติของความเป็นมนุษย์

ทักษะเรื่องเล่า Narrative Skills

ทักษะการเล่าเรื่องเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสาร โดยเฉพาะในเรื่องที่ยากและซับซ้อน การเล่าเรื่องเป็นศิลปะของการบอกสิ่งที่ต้องการสื่อโดยที่ผู้ฟังจะเป็นผู้ถอดรหัสเอาเอง จึงเป็นการบอกแบบไม่ยัดเยียดให้ยอมรับ ทักษะที่จะทำให้เราสามารถเรียนรู้เรื่องเล่าและถ่ายทอดออกมาเป็นงานเขียนเรื่องเล่า ประกอบด้วย 5 ประการด้วยกัน ทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ไม่ยากนัก ได้แก่

ทักษะที่จะรับรู้ว่ามีเรื่องเล่า (Recognizing stories) แม้ว่าโลกเราจะประกอบด้วยเรื่องเล่าและเรื่องเล่าแฝงตัวอยู่ในทุกกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ แต่บ่อยครั้งที่เรามองข้ามเรื่องเล่าไปโดยไม่ได้ใส่ใจ โดยเฉพาะวิชาชีพทางเทคนิคที่มักให้ความสนใจกับการหาทางประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาอย่างสำเร็จรูป

ทักษะในการชวนเชิญให้เล่า (Eliciting stories) เรื่องเล่าเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยกันระหว่างคนเล่าและคนฟัง หากเราสังเกตให้ดีก็จะเห็นได้ไม่ยากนักว่าเราเล่าเรื่องได้สนุกและมีชีวิตชีวามากกว่าเมื่อผู้ฟังมีสีหน้าท่าทางที่แสดงความสนใจ การเชิญชวนให้เล่าอาจทำได้ง่ายๆ ด้วยการตั้งใจ

ทักษะที่จะซึมซับเรื่องเล่า (Absorbing stories) การซึมซับเรื่องเล่าหมายถึงการสามารถเข้าถึงอารมณ์ของเรื่องที่ผู้เล่าต้องการสื่อได้ เป็นการเข้าใจในสิ่งที่ผู้เล่ารู้สึกได้อย่างที่เรียกว่า “อัตวิสัยสัมพันธ์” หรือ Intersubjective หมายความว่าแม้จะไม่ได้เป็น Objective หรือเป็นภาวะวิสัยแบบที่เราวัดเป็นตัวเลขหรือปริมาณได้ แต่เราก็พอจะรู้ได้ว่าเขารู้สึกอย่างไร เหมือนกับที่เมื่อเราดูหนังเศร้าแล้วเรารู้สึกเศร้าไปกับชะตากรรมของตัวละคร เหมือนกับที่เรารู้ว่าแม่ที่ลูกน้อยต้องมาเสียชีวิตไปนั้นหัวอกแม่จะเศร้าโศกเพียงใด

แม้ว่าเราจะไม่ได้ประสบกับชะตากรรมนั้นโดยตรง แต่เราก็รู้สึกได้ว่าตัวละครในละครชีวิตเหล่านี้รู้สึกอย่างไร เพราะเราเป็นมนุษย์เหมือนกัน เคยสูญเสียเหมือนกัน เคยเจ็บปวดและเคยผ่านชีวิตที่ยากลำบากมาเหมือนกัน

ทักษะการเข้าถึงความหมาย (Interpreting stories) เรื่องเล่าก่อให้เกิดความหมายได้หลากหลายลักษณะและเป็นความหมายที่ไม่ตายตัว การเข้าถึงความหมายเป็นการตีความของผู้ฟังที่ได้รับรู้เรื่องราว ผู้เล่าเองก็เล่าเรื่องผ่านมุมมองการตีความของตนเอง สะท้อนถึงคุณค่าและความคิดของผู้เล่า ในขณะเดียวกัน ผู้ฟังจะสามารถสร้างความหมายจากเรื่องราวที่รับรู้ผ่านการตีความของตนเช่นกัน

เหตุการณ์เดียวกันอาจนำมาซึ่งความหมายต่อชีวิตของผู้คนที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับการตีความ การตีความเรื่องเล่าทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นมีความหมายแตกต่างออกไป และความหมายที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเยียวยา เหมือนกับคำพูดที่ว่า

"If you know the Why of your life,
you can live with any What and How."

เครือข่ายคนทำงานด้านความปลอดภัยทางถนน เก็บรวบรวมเรื่องเล่าประสบการณ์การทำงานซึมซับแฝงฝังอยู่ในตัว เรื่องเล่าการทำงานเหล่านี้หากถูกบอกเล่าและเขียนเล่าออกมาเผยแพร่ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้มิติความเป็นมนุษย์แง่มุมต่าง ๆ ทั้งผู้ประสบอุบัติเหตุ คนใกล้ชิด และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งตัวเลขเชิงปริมาณไม่อาจจะถ่ายทอดออกมาอย่างละเอียดลึกซึ้งได้

อีกทั้งการเล่าเรื่องและเขียนเรื่องเล่ายังเป็นวิธีการทำให้เรื่องเล่าที่ซึมซับเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของคนทำงานแปรออกมาเป็นข้อมูลเพื่อการแบ่งปันเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่ายคนทำงานอีกด้วย

2

หลักการพื้นฐาน สำหรับการเขียนเรื่องเล่า

การเขียนเรื่องเล่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ แต่คนส่วนมากมักจะคิดว่านักเขียนเป็นคนที่มีพรสวรรค์ด้านการเขียนติดตัวมาแต่กำเนิด ทั้งที่ในความเป็นจริงนักเขียนเหล่านั้นต้องฝึกปรือฝีมือตนเองอย่างหนักหน่วง และใฝ่หาความรู้เทคนิคการเขียนอยู่เสมอ ความคิดความเชื่อข้างต้นมีผลทำให้หลาย ๆ คน หมดกำลังใจในการเขียนและคิดว่าการเขียนเรื่องเล่าเป็นงานที่หนักหนา คงไม่สามารถเขียนได้เหมือนกับนักเขียนคนดังในดวงใจ

อย่างไรก็ตาม ในแวดวงนักเขียนมีคำกล่าวหนึ่งที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและผลิตนักเขียนเรื่องเล่าขึ้นมาหลายคน คำกล่าวที่ว่าคือ

"การเขียนสอนกันไม่ได้ แต่เรียนรู้ได้"

และเทคนิคขั้นตอนในการเขียนเรื่องเล่าที่จะให้รายละเอียดต่อไปนี้ก็เป็นไปเพื่อการเรียนรู้เรื่องการเขียนเรื่องเล่า

1 หัวใจของเรื่อง

การเขียนเรื่องเล่า ความสำคัญอันดับแรก คือ เราจะต้องหา**หัวใจของเรื่องให้เจอก่อน หัวใจของเรื่อง หรือประเด็นที่เราจะสื่อสารกับผู้อ่านในเรื่องเล่าเรื่องนี้คืออะไร** เพราะเหตุการณ์ที่เราจะเล่ามีมากมายและหลากหลายรสชาติ เราจึงต้องมาดูก่อนว่าหัวใจของเรื่องของเราคืออะไร ไม่อย่างนั้นจะเขียนลากยาวไปเรื่อย และแกว่งไปมาหลายทิศหลายทาง

หัวใจของเรื่องยังเป็นตัวช่วยกรองว่าเหตุการณ์ไหนที่เราควรจะใส่เข้ามาในเรื่อง เหตุการณ์ไหนที่ไม่เกี่ยวข้องและเราควรตัดทิ้ง เพราะเวลาที่เราเขียนเรื่องเล่า บ่อยครั้งจะมีเรื่องราวมากมายที่เราไปพบเจออยู่ร่วมในเหตุการณ์ แต่ให้เราจำไว้ว่าเรื่องที่เราไปเจอมา 100% เราไม่ได้นำเหตุการณ์ทั้งหมด 100% นั้นมาเขียน อย่างมากเราใช้แค่ 10% ที่เหลือเป็นเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหัวใจของเรื่องที่เราจะนำเสนอ

คำถามก็คือ แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่าเรื่องราว 10% จากข้อมูลทั้ง 100% ที่เราจะเอามาเขียน จะเลือกส่วนไหนมาใช้ คำตอบก็คือให้กลับไปสู่ประเด็นเดิมคือ เราต้องดูก่อนว่าเรื่องเล่าของเราจะบอกอะไร จะสะท้อนอะไร ซึ่งก็คือหัวใจของเรื่องนั่นเอง ถ้าหาหัวใจของเรื่องได้ เราจึงจะรู้ว่าเรื่องราว 10% ที่ว่าคือเหตุการณ์ตรงส่วนไหนบ้างของเหตุการณ์ทั้งหมด ถ้าเรายังหาหัวใจของเรื่องไม่ได้ เราจะเล่าไปตามความเคยชิน ความเคยชินก็คือเวลาเราไปอ่านอะไรมาแล้วเราคุ้น เราก็จะเล่าเรื่องไปตามนั้น

ตัวอย่างเช่น เวลาเราเขียนบรรยายถึงหมู่บ้าน เรามักจะเคยชินโดยการบอกว่าทิศเหนือจรดอะไร ทิศใต้จรดอะไร อันนี้เป็นแบบมาตรฐานที่เราคุ้นเคย คำถามก็คือ เราจำเป็นหรือไม่ที่ต้องเขียนบรรยายลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้านแบบนี้ คำตอบก็คือ ไม่แน่เสมอไปแล้วแต่ว่าเรื่องที่เราจะบอกคืออะไร หากเราจะบอกว่าทิศเหนือจรดอะไร ทิศใต้จรดอะไร ก็ต้องมีความสำคัญกับเรื่องที่เราจะเล่า เราถึงเอามาบอก ถ้าไม่สำคัญ ไม่รับใช้หัวใจของเรื่องก็ไม่ต้องเอามาบอกมาเขียนก็ได้

หัวใจของเรื่องเล่าไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่เศร้าโศก รันทด สลดหดหู่เสมอไป เรื่องเกี่ยวกับความดี เรื่องที่ให้แรงบันดาลใจกับผู้คน เห็นชีวิตด้านดีของผู้คน หรือชีวิตด้านดีขององค์กรก็สำคัญไม่แพ้กัน

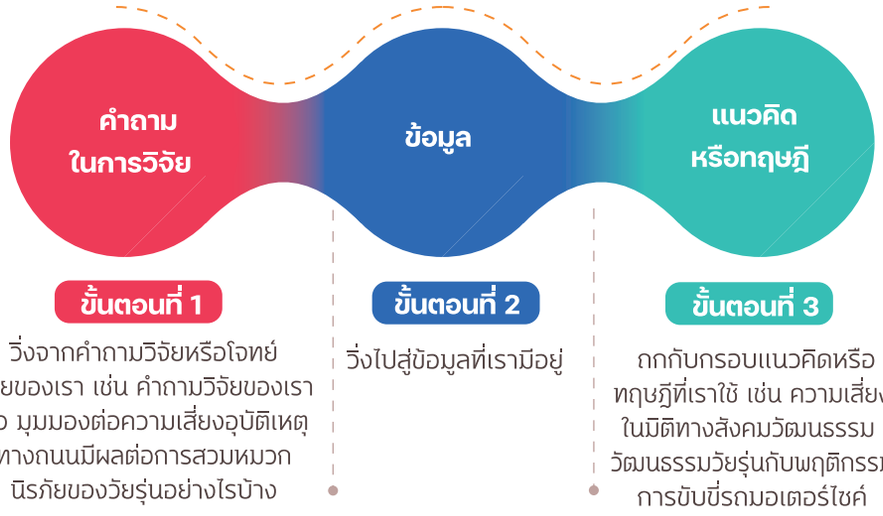
ลักษณะหัวใจของเรื่องที่ดี คือ

1. เป็นประเด็นใหม่ ที่ผู้คนไม่เคยรับรู้มาก่อน
2. ก่อผลกระทบวงกว้าง
3. ไม่กว้าง หรือแคบเกินไป
4. ไม่มีหลายอันเกินไป
5. ไม่ใช่เรื่องที่เป็นที่รู้ ๆ กันอยู่แล้ว
6. ต้องให้ข้อคิดหรือประโยชน์ต่อผู้ฟัง ผู้อ่าน
7. ไม่ขัดแย้งกับเนื้อเรื่องที่เล่า
8. ไม่ละเมิด ตีตราคนอื่น

หัวใจของเรื่องได้มาจากไหน ?

การทำงานของนักวิจัยเชิงคุณภาพอาจพอเป็นตัวอย่างช่วยในการหาหัวใจของเรื่องเล่า ในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น นักวิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ประเด็นการนำเสนอ หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกิดจากการวิ่งของ 3 สิ่ง คือ 1) คำถามในการวิจัย 2) ข้อมูล 3) แนวคิดหรือทฤษฎี

นำ 3 ส่วน คือ **คำถามวิจัย ข้อมูล และแนวคิดทฤษฎี**มาถกกัน แล้วจะออกมาเป็นหัวใจของกรณีศึกษาที่เราจะนำเสนอ โดยอาจจะได้หัวใจของเรื่องหรือประเด็นหลักที่ต้องการนำเสนอ เช่น มุมมองและประสบการณ์ต่อความเสี่ยงอุบัติเหตุทางถนนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสวมหรือไม่สวมหมวกนิรภัยของวัยรุ่น เมื่อได้หัวใจของเรื่องแบบนี้แล้ว เราจะรู้ว่าควรเดินเรื่องอย่างไร

หัวใจของเรื่องจึงได้มาจากการเอาข้อค้นพบหรือเหตุการณ์ที่เราพบเจอและมีส่วนร่วมมาถกกับแนวคิด โดยมีคำถามวิจัยคอยกำกับ งานวิจัยเชิงคุณภาพจึงไม่เหมือนกับงานวิจัยเชิงปริมาณตรงที่ว่า แม้จะตั้งต้นที่คำถามวิจัยเหมือนกัน เช่น คำถามว่ามุมมองต่อความเสี่ยงอุบัติเหตุทางถนนมีผลต่อการสวมหมวกนิรภัยของวัยรุ่นอย่างไร แต่เมื่อถกไปมาเราอาจจะได้คำถามที่ละเอียดขึ้นและลุ่มลึกขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้กรณีศึกษาที่เราต้องการนำเสนอเด่นขึ้น

2 โครงเรื่อง (Plot)

หลังจากได้หัวใจของเรื่องแล้ว ต่อมาเราจะต้องมาวางโครงเรื่องในการเขียน โครงเรื่องที่ว่าคือ เรื่องเล่าทั้งหมดของเราที่สรุปย่อที่สุดใน 3 – 4 บรรทัด หรือ 3 – 4 ประโยค เท่านั้น ตัวอย่างเช่น

หัวใจของเรื่อง คือ ชุมชนที่เกลียดผู้ป่วยเอดส์ คือชุมชนที่ป่วย ดังนั้น การรักษาผู้ป่วยเอดส์อย่างเดียวจึงไม่พอ แต่ต้องเยียวยาชุมชนไปพร้อมกันด้วย

โครงเรื่อง (เรื่องราวทั้งหมดอย่างย่อ ๆ) คือ โรคเอดส์ได้สร้างผลกระทบต่อชุมชนมากขึ้น แต่ชุมชนก็ยังไม่สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ชาวบ้านรังเกียจผู้ป่วยและครอบครัว ผู้ป่วยและครอบครัวจึงทุกข์ทรมานไม่เพียงจากอาการของโรคเอดส์ รวมทั้งจากการถูกตีตรา ซ้ำเติมของชุมชน การดูแลผู้ป่วยรายบุคคลเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ เนื่องจากชุมชนที่รังเกียจเดียดฉันท์ผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งถือเป็นชุมชนที่ป่วย ก็ต้องได้รับการเยียวยารักษาไปพร้อมกันด้วย

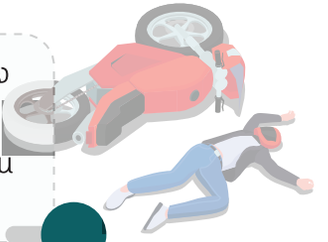
ลักษณะของโครงเรื่อง การเขียนเรื่องตามลำดับเวลา ไม่ใช่ลักษณะที่ควรจะเป็นของเรื่องแต่ง เราจะต้องนำเหตุการณ์ต่างๆ มาร้อยเรียงเสียใหม่ตามความต้องการของเรา ซึ่งก็คือการสร้างโครงสร้างเรื่องนั่นเอง โครงเรื่องจะแสดงเหตุการณ์ไม่เฉพาะเพียงเรื่องเวลา แต่รวมทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลของมัน เราจะต้องเลือกจัดแบ่งเหตุการณ์ว่า เหตุการณ์ใดจะเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราว เหตุการณ์ใดเป็นตอนกลาง และเหตุการณ์ใดจะเป็นจุดจบของเรื่อง ทั้งนี้เราไม่จำเป็นต้องติดยึดกับลำดับของเวลาในการเริ่มต้น ตอนกลาง และตอนจบอย่างเป็นเส้นตรง เราต้องการให้ผู้อ่านรู้อะไร สิ่งนี้เป็นการกำหนดการเลือกจุดเริ่มต้นของเรา เราต้องการสื่อ “สาร” (หัวใจของเรื่อง) อะไรแก่ผู้อ่าน และอย่างไร

ในการกำหนดโครงเรื่องโดยทั่ว ๆ ไปตอนต้นควรเป็นการปูพื้นกว้าง ๆ และนำไปสู่ความเกี่ยวพันกับตอนกลาง ซึ่งจะเป็นส่วนของความสัมพันธ์สลับซับซ้อน อันอาจจะเรียกได้ว่าเป็นความขัดแย้ง หรือปมของเรื่อง เช่น ความขัดแย้งภายในของคนคนหนึ่ง ความขัดแย้งระหว่างคนต่อคน คนกับธรรมชาติ มนุษย์ เป็นต้น จากความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งนี้จะนำไปสู่ความเข้มข้นของเหตุการณ์อย่างที่สุดและในตอนท้ายจะเป็นตอนคลี่คลายของเรื่อง

เมื่อพูดถึงกฎไม่ได้หมายความว่าเป็นข้อกำหนดตายตัวเป็นสูตรสำเร็จ นี่เป็นเพียงข้อสรุปทั่วไปที่ได้จากประสบการณ์ของนักเขียนหลายคน ให้พึงระลึกเสมอว่าการ “ละเมิด” กฎการเขียนไม่ผิดแต่อย่างไร

ความสมจริง

กฎข้อนี้เป็นข้อที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งในการกำหนดโครงเรื่อง ความสมจริงกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ความน่าเชื่อถือในตัวของเรื่องเล่า เช่น มีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ ข. เมื่อเกิดเหตุการณ์ ก. ขึ้น เป็นความสัมพันธ์ที่มีเหตุผลรองรับ

คาดไม่ถึง

กฎข้อนี้ดูเผิน ๆ จะขัดกับกฎข้อแรก แต่จริง ๆ แล้ว การคาดไม่ถึงนี้มีความสัมพันธ์กับความสมจริง กล่าวคือ คาดไม่ถึงแต่สมจริง การคาดไม่ถึงนี้ทำให้เรื่องราวน่าตื่นเต้นชวนติดตาม ในขณะเดียวกันความสมจริงที่ปราศจากลักษณะคาดไม่ถึง ย่อมทำให้เรื่องไม่สมบูรณ์ในแง่ของการเป็นเรื่องเล่า

ซับซ้อน

โครงเรื่องที่ดีจะต้องเร้าความสงสัยใคร่รู้ของผู้อ่านว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไรในท้ายที่สุด ด้วยความซับซ้อนอันเกี่ยวพันและซ่อนเร้น มีความเป็นไปได้และไม่ได้แฝงอยู่เป็นโยงใยของเรื่อง

เอกภาพ

หมายถึงความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบที่สอดคล้องต้องกันไป และมี 3 ลักษณะข้างต้นเกี่ยวพันเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน ในโครงเรื่องอาจจะมีโครงเรื่องย่อยเป็นลำดับของเหตุการณ์ที่เด่นชัดของโครงเรื่องใหญ่ก็ได้ แต่ต้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเป็นเอกภาพของเรื่องที่จะเล่า

3 การเดินเรื่อง

พอได้โครงเรื่อง หรือเรื่องราวทั้งหมดอย่างย่อ ๆ พอเป็นแนวทางให้เราแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือจะเดินเรื่องอย่างไร การเลือกช่วงเวลาสำหรับเป็นระยะเวลาของเรื่อง ควรเป็นข้อพิจารณาแรก ๆ เพราะในการเดินเรื่องนั้นเราจะไม่ให้รายละเอียดไปทุกอย่าง ลำดับของเวลาในงานเขียนเป็นเส้นตรงไปข้างหน้าไปจนกระทั่งจบเรื่อง หรือเป็นแบบสลับซับซ้อนไปมา การใช้เป็นเส้นตรงไปข้างหน้านั้น คนเขียนเพียงเลือกช่วงเวลาว่าจะให้เป็นเหตุการณ์ใน 1 ชั่วโมง, 2-3 ชั่วโมง หรือ 1 วัน แล้วพรรณนาว่าอะไรเกิดขึ้นตามลำดับในช่วงเวลานั้น ๆ ไม่มีการตัดภาพกลับไปในอดีต เว้นแต่ในบทสนทนาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การเดินเรื่องไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับเวลาตามโครงเรื่องเสมอไป จะย้อนสลับไปสลับมาก็ได้ แต่ขอให้การเดินเรื่องรับใช้หัวใจเรื่องเล่าของเรา สำหรับการเขียนแบบให้มีการตัดภาพกลับไปกลับมานั้นเป็นเรื่องยุ่งยากอยู่สักหน่อยและต้องใช้ทักษะ แต่ก็เป็นวิธีการที่ดีในการประมวลข้อมูลที่กระจัดกระจาย

ตัวอย่างเช่น เราต้องการนำเสนอเรื่องราวของตัวละครคนหนึ่งที่ชีวิตสลับซับซ้อนมาก เกิดเหตุการณ์บังเอิญที่ร้าย ๆ ต่าง ๆ ขึ้นมากมายในชีวิต จนตัวละครเองก็ไม่รู้จะหาคำตอบได้อย่างไร แต่ตัวละครก็ยืนหยัดหล่อเลี้ยงชีวิตมาได้ ด้วยการมองโลกในแง่ดีและเพียรทำความดี หากโครงเรื่องออกมาในลักษณะนี้ การเดินเรื่องก็สามารถเขียนให้ออกมาในลักษณะสลับซับซ้อนไม่เรียงตามลำดับเวลาตามโครงเรื่องหลักก็ได้ เพื่อให้คนอ่านรู้สึกถึงความสลับซับซ้อนของชีวิตเหมือนกับที่ตัวละครหลักของเรื่องรู้สึก

หัวใจที่สำคัญที่สุดของการเขียนเล่าเรื่องก็คือ การอนุญาตให้เรื่องราว หรือ case เป็นตัวเล่าเรื่อง พูดง่ายๆ ไม่ใช่ให้เราเป็นคนตัดสินเรื่องราวที่เล่า หรือบอกคนอ่าน แต่ให้เล่าผ่านเรื่องราว หรือ case อันนี้สำคัญมาก ๆ ในการเขียนเรื่องเล่า เพราะจะทำให้เรื่องเล่ามีพลัง ตัวอย่างเช่น

ยายชั่งอายุ 68 ปี รูปร่างท้วม ผิวขาว สูง 150 เซนติเมตรบุคลิกท่าทางใจดี แต่หน้าตาอมทุกข์ มีชีวิตที่เรียบง่าย สมถะ ยากจน พาหลานไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้าน แต่ถูกผู้ปกครองของเด็กคนอื่นๆ รังเกียจทำให้ยายชั่งมีความทุกข์ทรมานมาก

> “ การเขียนในลักษณะนี้คนเขียนเป็นคนสรุปเองเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้เล่าผ่านเรื่องราว หรือ case ซึ่งทำให้เรื่องเล่าขาดพลังลงไปอย่างมาก ”

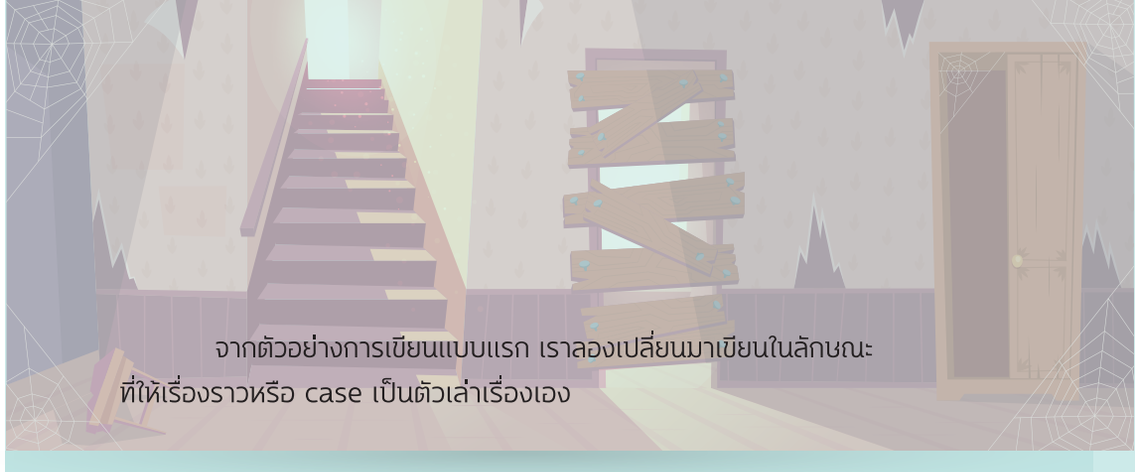
แต่สำหรับการเขียนเรื่องเล่าให้มีพลังนั้น เราต้องพยายามให้เรื่องราวเป็นตัวเล่าเรื่องเอง ภาษาอังกฤษเรียกว่า speak through the case คือให้ case เป็นตัวบอกเรื่องเล่า เช่น

- ยายชั่งมี**ชีวิตที่สมถะ** เราจะบอกผ่านเรื่องราวอะไรจากสิ่งที่เราไปเห็น เพื่อให้คนอ่านรู้สึกได้เองว่าชีวิตยายชั่งสมถะจริง ๆ ไม่ใช่เราไปสรุปและตัดสินเอง เช่น บอกผ่านลักษณะการแต่งกายของแก หรือบอกผ่านชีวิตประจำวันอะไรที่สะท้อนให้เห็นชีวิตอันสมถะ เรียบง่ายของยายชั่ง

- ยายชั่งมี**ชีวิตที่ยากจน** เราจะบอกผ่านเรื่องราว หรือเหตุการณ์อะไรที่สะท้อนให้เห็นถึงความยากจนของยายชั่ง เช่น สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่เราไปพบเจอ สภาพการแต่งกาย สภาพอาหารการกิน

จากตัวอย่างการเขียนแบบแรก เราลองเปลี่ยนมาเขียนในลักษณะที่ให้เรื่องราวหรือ case เป็นตัวเล่าเรื่องเอง

ฉันเจอยายชั่งวันแรกที่บ้านของแก หลังจากที่ผัดผ่อนการลงมาเยี่ยมบ้านอยู่นานทั้งๆ ที่ได้รับรู้เรื่องราวของแกจาก อสม. ในหมู่บ้านนานแล้ว ประวัติที่ระบุในแฟ้มอนามัยครอบครัวบอกว่า ยายชั่งอายุ 68 ปี สถานภาพหม้าย มีลูกทั้งหมด 4 คน โดยลูก 3 คน เสียชีวิตจากโรคเอดส์ ปัจจุบันยายชั่งอาศัยอยู่กับลูกชายคนเล็กและลูกสะใภ้ และมีหลานต้องดูแลอีก 1 คน ซึ่งพ่อของเด็กเป็นลูกชายของแกที่เสียชีวิตจากโรคเอดส์ สภาพของบ้านทรุดโทรมชราภาพไม่แตกต่างจากยายชั่ง ตรงมุมบ้านด้านซ้ายมือถูกแบ่งเนื้อที่บางส่วนเป็นห้องครัว ฉันมองเข้าไปในตู้กับข้าวที่เก่าเอียงกระเท่เร่ก็ไม่เจออาหารที่เหลือกินเก็บไว้แต่อย่างใด มีเพียงกระติ๊บข้าวเหนียวใบเล็ก ๆ วางอยู่ข้างในข้างตู้กับข้าวเป็นกอง ถ้วยชามที่วางระเกะระกะรอการล้าง มุมบ้านด้านขวามือมีมุ้งกางอยู่ ชายที่นอนในมุ้งเป็นลูกชายคนเล็กของแก ซึ่งนอนป่วยไม่ทราบอาการมาหลายวันแล้ว ฉันกวาดสายตารอบตัวบ้านก็ไม่พบเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นใด นอกจากพัดลมเก่า ๆ หนึ่งเครื่องที่ตั้งอยู่ข้างมุ้งของลูกชายแก

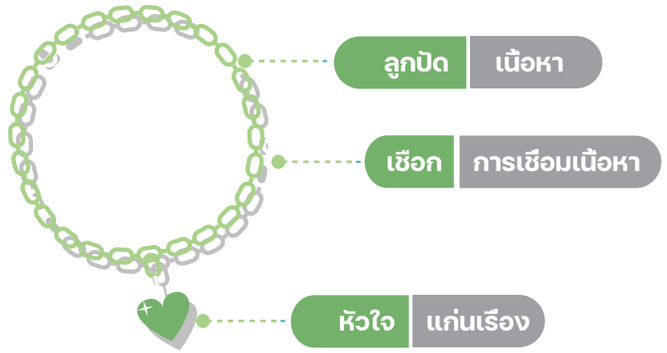
ขณะพูดคุยสีหน้ายายชั่งวิตกกังวล ระมัดระวังคำพูดตลอดเวลา เหมือนกับไม่ไว้วางใจฉัน ทำให้ฉันนึกถึงเรื่องราวที่ อสม. เล่าให้ฟังเกี่ยวกับครอบครัวของแกที่ถูกชาวบ้านตั้งข้อรังเกียจเดียดฉันท์เพราะมีลูกเสียชีวิตจากเอดส์ สำหรับหลานแกก็เหมือนกัน ทางศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้านไม่รับเลี้ยงเพราะผู้ปกครองเด็กคนอื่นร้องเรียน ตั้งท่ากีดกัน กลัวเป็นพาหะนำโรคร้าย เมื่อปะติดปะต่อเรื่องราวของยายชั่งและสภาพชีวิตจริงที่ฉันเห็นกับตา ฉันนึกโกรธตัวเองที่ลงมาเยี่ยมบ้านยายชั่งช้ากว่าที่ควรจะเป็น

โดยสรุปก็คือ ให้เราใช้เรื่องราว หรือเหตุการณ์เป็นตัวสะท้อนสิ่งที่เราจะนำเสนอให้ผู้อ่านได้เข้าไปในโลกของยายชั่งพร้อมกับเรา ไม่ใช่เราไปบอกว่าโลกของยายชั่งเป็นอย่างไร คือ **พาผู้อ่านเข้าไปในโลกที่เรารู้พร้อมๆ กันกับเราในขณะที่เราเขียน ซึ่งต่างกับเราไปบอกผู้อ่านเองว่าโลกของตัวละครที่พูดถึงเป็นอย่างไร** อันนี้แตกต่างกัน

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราจะต้องเขียนขึ้นมาก็คือ เอาเรื่องราว เอาเหตุการณ์ ที่เราไปพบเจอมาเป็นตัวเดินเรื่อง นี่เป็นหลักการสำคัญของการเขียนเรื่องเล่า ซึ่งก็มีวิธีการเขียนอยู่ 2 แบบ คือ

1. เขียนแบบใส่ตาราง หมายความว่า เราชอยเรื่องราวออกเป็นบล็อก ๆ โดยใช้หลักเกณฑ์อะไรก็แล้วแต่ ซึ่งเรามักจะเจอวิธีการนี้อยู่เป็นประจำและก็เป็นวิธีที่คนส่วนใหญ่ถนัด

2. การเขียนแบบร้อยลูกปัด หมายความว่า เวลาเราเขียนให้คิดว่าเหมือนเรากำลังร้อยลูกปัด กล่าวคือมีสายเชือกอยู่ตรงกลาง สายเชือกเส้นนี้เป็นสิ่งที่จะร้อยเรื่องราวทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งก็คือหัวใจของเรื่องนั่นเอง เพราะฉะนั้นเวลาเราเขียนเรื่อง หัวใจของเรื่องเป็นอย่างไร ก็จะเป็นตัวกำหนดว่าเราจะเอาลูกปัด หรือเหตุการณ์ใดมาร้อยตรงสายเชือก (หัวใจของเรื่อง) ดังนั้น เวลาเราเลือกเหตุการณ์หรือเรื่องราวมาร้อยเรียงเพื่อบอกหัวใจของเรื่อง จึงเหมือนกับการร้อยลูกปัด สมมติเรามีลูกปัดอยู่หนึ่งตะกร้า เราไม่ได้เอาลูกปัดทุกลูกมาร้อยเรียง เราจะต้องคิดก่อนว่าเราจะร้อยเรียงอย่างไรให้ลูกปัดออกมาสวยงาม ลูกปัดลูกไหนจะมาก่อน มาหลัง จะสลับลูกสลับสีอย่างไรให้ดูสวยงาม เช่นเดียวกันกับการเขียนเรื่องเล่า หัวใจก็จะเป็นตัวกำหนดว่าเราจะเดินเรื่องอย่างไร เอาเหตุการณ์ใดขึ้นก่อน ขึ้นหลัง เหตุการณ์ใดเกี่ยวข้องหรือรับใช้หัวใจของเรื่อง เหตุการณ์ใดไม่เกี่ยวข้อง ควรคัดออก

ภาพ: โมเดล "ลูกปัด" กับการเขียนเรื่องเล่า

โดยสรุปก็คือ 1) หัวใจของเรื่อง 2) โครงเรื่อง 3) การเดินเรื่อง ทั้งหมดนี้จะเป็นตัวกำกับร่วมกันว่าเราจะเขียนอย่างไร

สำหรับการเขียนแบบร้อยลูกปัดนี้ เราอาจจะแบ่งกลุ่มของลูกปัด หรือการเดินเรื่องออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. การปูพื้น

คนส่วนใหญ่มักจะเคยชินกับการเริ่มเรื่องโดยมุ่งบรรยายที่ตัวละครก่อน ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ค่อยดีนัก ขาดพลังในการนำเสนอ การเขียนเรื่องเล่าเริ่มแรกเราต้องปูพื้นเรื่องเล่าก่อน การปูพื้นมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1.1 เกริ่นนำ

เพื่อบอกว่าเรื่องที่เล่านี้จะเกี่ยวกับอะไร อย่างเช่น เกริ่นนำว่า "ชีวิตคนเราแม้จะเลือกเกิดไม่ได้ แต่เราเลือกเป็นคนดีได้ เหมือนกับชีวิตของ.... ที่จะเล่าต่อไปนี้" การเกริ่นนำในลักษณะนี้ไม่ใช่เกริ่นแค่ให้กระตุกอารมณ์คนอ่าน แต่ต้องบอกด้วยว่าเรื่องที่จะได้อ่านต่อไปนี้จะเป็นเรื่องเล่าในทำนองไหน

1.2 การสร้างฉาก

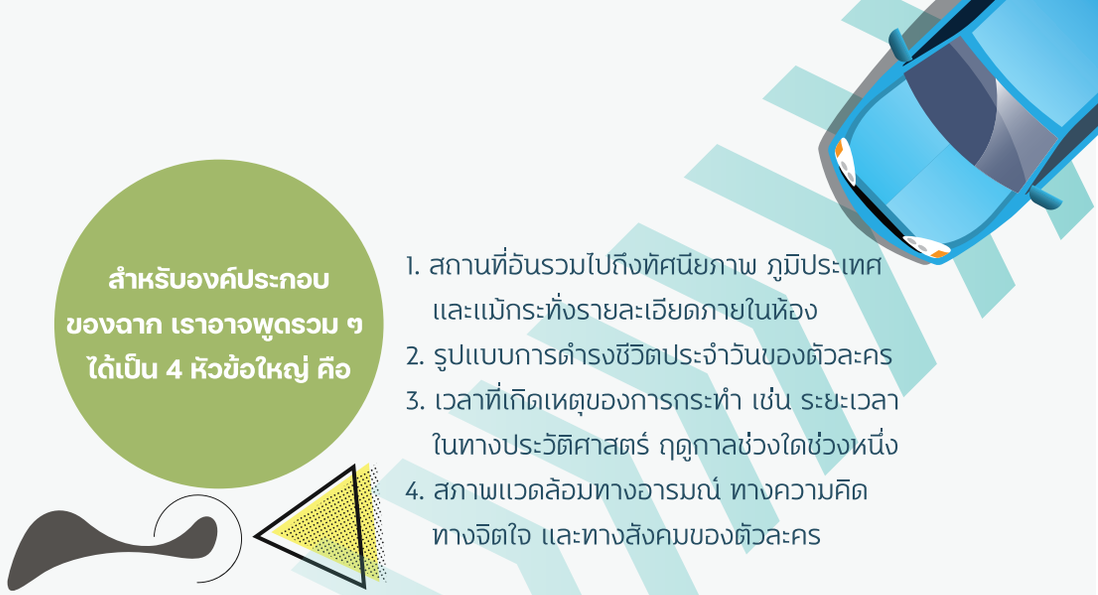
ก่อนที่เราจะนำเสนอตัวละคร หรือปล่อยตัวละครเข้ามาในเรื่อง เราจะต้องให้ฉากของเรื่องราวก่อนว่าเรื่องเกิดขึ้นที่ไหน ในสถานการณ์เช่นใด เช่น อาจจะเป็นเรื่องราวในหมู่บ้าน เรื่องราวในครอบครัว หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่กองขยะ ฉากเหล่านี้จะเป็นจุดที่ตัวละครของเราจะเข้ามาแสดงบทบาททำให้เกิดเรื่องเกิดราวขึ้น

เมื่อเราพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะกรณีใด เหตุการณ์นั้น ๆ ย่อมจะต้องมีมิติของเวลาและสถานที่ หรือที่เรียกกันว่า “กาละและเทศะ” เป็นเครื่องบ่งบอก สำหรับในงานเขียน ส่วนที่บ่งบอกถึงเหตุการณ์ว่าเกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อไหร่นั้น เราเรียกว่า “ฉาก” หรืออีกนัยหนึ่ง คำว่า “ฉาก” นี้หมายเอาว่าเป็นจุดหนึ่งของเวลาและสถานที่ที่เหตุการณ์ของโครงเรื่องเกิดขึ้น

สิ่งที่คนเขียนต้องทำให้สำเร็จตั้งแต่เริ่มเขียน ก็คือ ที่ไหนและเมื่อไหร่ ซึ่งก็คือฉากของเรื่องเล่านี่เอง

ฉากของเรื่อง ด้วยตัวของมันเองแทบจะไม่มีความหมาย กระทั่งเมื่อมันเป็นส่วนหนึ่งของบรรยากาศ การเผยลักษณะตัวละครและการเดินเรื่อง ฉากจะมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดทีเดียว นักเขียนใหม่มีแนวโน้มจะพรรณนาฉาก โดยไม่เกี่ยวข้องกับตัวเรื่องเอาเสียเลย การพรรณนาฉากควรจะเป็นเสมือนเรือนร่างของเรื่องที่เขียน ฉากควรจะมีผลกระทบหรือความเกี่ยวพันต่อตัวละคร หรือท่วงทำนองของเรื่อง ถึงจะนับได้ว่าเป็นส่วนจำเป็น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะต้องแสดงผลกระทบอย่างชัดแจ้ง อาจจะแสดงโดยนัยก็ได้

ฉากในงานเขียนต้องเป็นมากกว่าการสะท้อนความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่ง ฉากจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องกับโครงเรื่องหรือตัวละคร คนเขียนจะต้องสร้างฉากที่ให้ความสมจริงต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละคร ฉากแต่ละฉากจะต้องมีความหมายและคุณค่าที่บ่งบอกมากกว่าลักษณะทางกายภาพ ก็โดยความหมายและคุณค่าในแต่ละฉากนี่แหละที่ส่อแสดงผลต่อการกระทำและพฤติกรรมของตัวละคร ในทางกลับกัน การกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครก็มีผลต่อฉากแต่ละฉากนั้นด้วยเช่นกัน

สำหรับองค์ประกอบของฉาก เราอาจพูดรวม ๆ ได้เป็น 4 หัวข้อใหญ่ คือ

1. สถานที่อันรวมไปถึงทัศนียภาพ ภูมิประเทศ และแม้กระทั่งรายละเอียดภายในห้อง
2. รูปแบบการดำรงชีวิตประจำวันของตัวละคร
3. เวลาที่เกิดเหตุของการกระทำ เช่น ระยะเวลาในทางประวัติศาสตร์ ฤดูกาลช่วงใดช่วงหนึ่ง
4. สภาพแวดล้อมทางอารมณ์ ทางความคิด ทางจิตใจ และทางสังคมของตัวละคร

จากองค์ประกอบเหล่านี้ เราสามารถสร้างภาพหรือทำให้เห็นเป็นรูปธรรมถึงสภาวะภายในจิตใจของตัวละคร หรือเงื่อนไขที่ก่อผลทางจิตใจ หรืออาจจะใช้เป็นเชิงเปรียงเทียบก็ได้ เช่น การใช้สายหมอกที่ลอยอ้อยอิ่งแสดงภาพความหดหู่และสับสนของตัวละคร

ฉากของเรื่องนั้นดูเหมือนจะง่ายเมื่อยามคิดคร่าว ๆ แต่จะยากเมื่อเริ่มลงมือเขียน ที่ง่ายเพราะมันเกี่ยวกับสภาพที่ห้อมล้อมเราอยู่ เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นวัตถุ สถานที่ฯลฯ เราสามารถเขียนบรรยายได้ตามที่เป็นจริงโดยไม่ต้องดัดแปลงอะไรมากนัก ที่ยากเพราะเราต้องเลือกรายละเอียดของภาพเหตุการณ์ด้วยทักษะ เพื่อให้ได้ภาพที่สมจริงต่อการกระทำของตัวละคร ในบางครั้งเราเลือกพรรณนาสถานที่ที่เราคุ้นเคยเป็นอย่างดีสร้างเป็นฉากในงานเขียนของเราด้วยคิดว่ารู้จักมันเป็นอย่างดี อย่างเช่น สถานที่ทำงานที่เราใช้ชีวิตทำงานอยู่หลายชั่วโมงในแต่ละวัน แต่เพราะความคุ้นเคยที่จะทำให้เราละเลยรายละเอียดบางอย่างไปอย่างน่าเสียดาย และผู้อ่านจะเป็นผู้ค้นพบความบกพร่องดังว่านี้ ถ้าเป็นไปได้ โดยเฉพาะนักเขียนที่คิดว่าตัวยังไม่มีทักษะเพียงพอ ควรจะร่างภาพคร่าว ๆ เกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ที่จะใช้เป็นฉากเรื่องเล่า เช่น ถ้าเป็นเรื่องราวในหมู่บ้าน ร้านค้าอยู่ตรงไหน ถนน บ้านของตัวละครแต่ละตัว แต่ละส่วนประกอบเหล่านี้มีลักษณะอย่างไร ไม่เช่นนั้นเราจะลำบากในการ “เคลื่อน” ตัวละครว่าจะต้องทำอะไรอย่างไร ใช้เวลานานเท่าไหร่ สถานที่เป็นตัวกำหนดลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครมากกว่าที่นักเขียนมักจะคิดกัน

ลองนึกถึงตัวละครสองตัวที่โต้เถียงมีปากเสียง ขณะที่นั่งอยู่ในเรือพายเล็ก ๆ ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งจะลุกขึ้นและเดินหนีไปย่อมเป็นไปไม่ได้ การเลือกรายละเอียดที่จะให้ภาพในแต่ละฉากจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงอยู่ไม่น้อย ตัวอย่างเช่น หากเราพรรณนาภาพว่ามีปืนแขวนอยู่ที่ผนังห้องในฉากแรก อย่างน้อยในฉากที่สาม ปืนควรจะมี “บทบาท” อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฉากนั้นไม่อาจแยกออกได้จากการกระทำ ฉาก, ตัวละคร และการกระทำจะต้องสอดคล้องต้องกัน

การบรรยายฉากควรจะเริ่มการบรรยายตามที่สายตาเห็นเป็นหลักก่อน เช่น ประตูเปิดออกมา เรามองเห็นชายวัยชรานั่งอยู่ที่มุมหนึ่งของห้อง และมีผู้หญิงอีกคนกำลังสาละวนกับการทำกับข้าวในครัว ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ เช่น เขาอายุเท่าไหร่ เคยทำงานอะไรมาก่อน ป่วยด้วยโรคอะไร รายละเอียดพวกนี้จะมาเสริมตรงจุดไหนก็ได้

การบรรยายฉากจึงเป็นการที่เรากำลังพาคนอ่านเข้าไปในที่ ๆ เราไปและเราเห็นเหตุการณ์ แต่คนอ่านไม่ได้ไปด้วย การเขียนบรรยายฉากที่ดีต้องเขียนถ่ายทอดออกมาตามที่ประสาทสัมผัสทั้ง 5 สัมผัสรับรู้ตามประสบการณ์ของเราที่ไปยืนอยู่ในเหตุการณ์ ไปสัมผัสรับรู้มาจริง ๆ การเขียนบรรยายในลักษณะนี้จะนำพาคนอ่านซึ่งไม่ได้อยู่ร่วมเหตุการณ์กับเราเข้าไปในโลกที่เรากำลังพาเข้าไปและสัมผัสรับรู้เหมือนที่เรารู้สึกราวกับอยู่ร่วมในเหตุการณ์เดียวกัน

ตัวอย่างเช่น

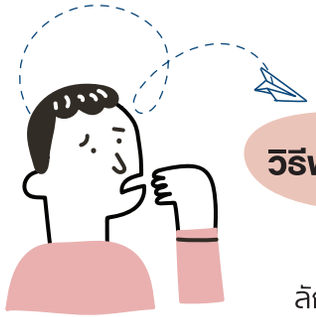
กองขยะแห่งนี้สูงใหญ่จนท่วมหัวคน มองสุดลูกหูลูกตายาวจรดขอบฟ้า มีไอควันโชยขึ้นจากการเผาขยะอยู่เป็นหย่อม ๆ หมาหลายตัวกำลังเดินคุ้ยเขี่ยหาเศษอาหาร (บรรยายตามที่สายตาเห็น) เสียงรถขนขยะแล่นออกจากกองขยะดังกระหึ่มไปทั่วบริเวณ พร้อมกับเสียงหมาเห่าไล่หลังดังขรม (เสียงเริ่มเข้ามา) เมื่อเดินเข้าใกล้รับรู้ถึงกลิ่นขยะที่โชยคลุ้งเหม็นไปทั่วบริเวณ (ตามด้วยกลิ่น) ฉันเอามือหยิบขวดแก้วที่แข็งกระด้างมีคราบเหนียวเนอะหนะเกาะติดใส่ลงในถุงขยะใบใหญ่ที่สะพายอยู่ข้างหลัง (ประสาทสัมผัสผ่านมือ)

สำหรับเวลาเปิดตัวละครเข้ามาในเรื่อง เราจะไม่เปิดพร้อมกันทุกตัวละคร เราจะเปิดทีละตัว คนอ่านจะรู้รายละเอียดของตัวละคร และเรื่องราวในเรื่องเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (วิธีการนี้จะชวนให้เรื่องน่าติดตาม) โดยในขั้นแรก เราจะแนะนำตัวละครสำคัญ ๆ ขึ้นมาก่อน เวลาแนะนำตัวละครก็ไม่จำเป็นต้องเอาผังเครือญาติมากางแล้วไล่เรียงไปทีละคน หรือบรรยายผ่านลักษณะรูปร่างหน้าตาเสมอไป ก่อนอื่นต้องมาดูว่าเราแนะนำตัวละครตัวนี้ไปเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ประเด็นอะไรที่เราอยากนำเสนอ ช่วยให้คนอ่านเข้าใจตัวละครตัวนี้อย่างไร และการแนะนำข้างต้นจะช่วยขยายสิ่งที่เราจะนำเสนอต่อไปเรื่อย ๆ ได้อย่างไร

เราจึงควรแนะนำตัวละครเท่าที่จำเป็น และไม่จำเป็นต้องบอกเรื่องราวในชีวิตตัวละครทุกเรื่องเลือกเอาเฉพาะเหตุการณ์สำคัญ ตัวอย่างเช่น สัดส่วน น้ำหนัก ความสูง ถ้าไม่จำเป็นไม่ต้องบอกก็ได้ แต่ถ้าจำเป็น อย่างเช่น กรณีที่ตัวละครสามารถลดความอ้วนได้ เราก็อาจเริ่มต้นแนะนำตัวละครตัวนี้ด้วยการบรรยายรูปร่างที่สมส่วน ทะมัดทะแมงในปัจจุบัน และตลบท้ายเรื่องว่าก่อนหน้านั้นตัวละครตัวนี้เคยอ้วนมากมาก่อน และทุกข์ทรมานกับรูปร่างที่อ้วนอย่างไร การเปิดตัวละครจึงไม่มีรูปแบบตายตัว สำเร็จรูป หลักสำคัญก็คือ แนะนำตัวละครแต่พอสมควร แล้วเดินเรื่องไปเรื่อย ๆ (speak through the case) ที่สำคัญ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ตัวละครพบเจอหรือเผชิญต้องมี highlight หรือปมขัดแย้ง (tension) ซึ่งมักจะใส่เข้ามาตอนกลางเรื่องหลังจากปูพื้น และแนะนำเรื่องราวของตัวละครเสร็จแล้ว

วิธีพรรณนาลักษณะตัวละคร

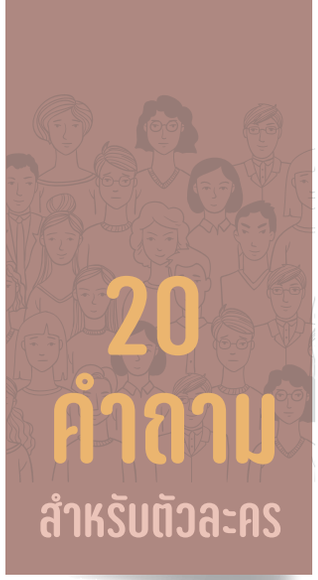
เราอาจจะแบ่งวิธีการพรรณนาลักษณะตัวละครได้เป็น 3 วิธี ได้แก่

วิธีแรก คนเขียนจะเป็นผู้บอกแก่ผู้อ่านโดยตรงเกี่ยวกับลักษณะของตัวละครนั้น ๆ และอาจจะแสดงความเห็นส่วนตัวเข้าไว้ด้วย วิธีนี้ง่ายและไม่อ้อมค้อม แต่ดูจะเป็นการเขียนแบบกลไกและไม่ให้คนอ่านมีส่วนร่วมในทางจินตนาการ คนอ่านจะไม่มีปฏิกิริยาต่อตัวละครโดยตรงและไม่ได้ตัดสินด้วยตัวเองเหมือนอย่างที่ต้องเผชิญอยู่ในชีวิตจริง ๆ

วิธีที่สอง นักเขียนจะเผยให้เห็นลักษณะตัวละครโดยตัวละครเอง จากคำพูดและการกระทำ ผู้อ่านจะสามารถมีส่วนร่วมในเรื่องราวได้ วิธีนี้คนเขียนจะต้องเสียเวลามากสักหน่อย และผู้อ่านอาจจะเข้าใจตัวละครผิดไปจากที่เราต้องการก็เป็นได้

วิธีที่สุดท้าย คือ การพรรณนาด้วยเนื้อหาคำพูดที่ล้อมรอบตัวละครอยู่ คนอ่านจะเข้าใจได้ว่าคนเขียนต้องการจะบอกอะไรเกี่ยวกับตัวละครในการเขียนเรื่องเล่า เราสามารถใช้วิธีการพรรณนาลักษณะตัวละครทั้ง 3 วิธีผสมผสานกัน

20 คำถาม สำหรับตัวละคร

ตัวละครจะต้องดูประหนึ่งว่ามีชีวิต และเราจะต้องเข้าใจตัวละครของเราแต่ละตัวอย่างลึกซึ้ง เสมือนว่านั่งอยู่ในจิตใจเป็นเลือดเนื้อเป็นวิญญาณของตัวละคร จะทำอย่างไร? ให้เราตั้งคำถามยี่สิบคำถามกับตัวละครหลัก ๆ แต่ละตัว จะก่อนหรือหลังเขียนร่างครั้งแรกก็ได้ ดังนี้

1. แสร้างว่าเราเดินไปตามท้องถนน และบังเอิญเราเห็นตัวละครของเราเป็นครั้งแรก ความรู้สึกแรก คำแรก ประโยคแรกที่บังเกิดขึ้นในใจของเราคืออะไร? อาจจะเป็นว่าคนขี้เหงา คนช่างฝัน คนเก็บตัว หรืออะไรก็แล้วแต่ แม้จะดูไร้เหตุผลหรือเป็นการด่วนตัดสิน แต่มันแสดงถึงความรู้สึกที่มีนัยสำคัญบางอย่าง

มีคนเขียนเรื่องเล่าจำนวนไม่น้อยที่สร้างตัวละครของเขาขึ้นมาจากความประทับใจในการได้พบปะตัวละครจริงๆ จากประสบการณ์ทำงาน หรือชีวิตประจำวันแล้วนำมาเป็นตัวละครในเรื่องเล่า

2. จากความรู้สึกแรกเริ่ม ตามมาด้วยความประทับใจในทางสรีระ อย่าพยายามคิดเป็นถ้อยคำสำหรับการเขียน แต่จงปล่อยให้ไหลเลื่อนไปเรื่อยตามความรู้สึก ท่วงที ท่าทาง ลักษณะการเดินเหิน สัดส่วน โครงสร้างของร่างกายเป็นอย่างไร? สิ่งเหล่านี้จะเป็นรายละเอียดของตัวละครในภายหลัง

3. เรารู้สึกนึกไปถึงอะไร สัตว์หรือสิ่งของบางอย่าง? หากเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบดังว่าขึ้นมา ลองคิดค้นให้พบว่าทำไม เพราะคนบางคนเราเห็นแล้วเรานึกไปถึงไก่ แมว นก หรือลิง หรือในกรณีสิ่งของ เราอาจนึกไปถึงแก้วที่บอบบางอะไรทำนองนั้น

4. คุณรู้สึกอย่างไรกับผิวพรรณของตัวละคร มันบ่งบอกอะไรมากกว่านั้นหรือไม่?

20 คำถาม
สำหรับตัวละคร

5. ตัวละครของเราสวมใส่เสื้อผ้าแบบไหน ชนิดไหน? เพราะนี่คือกุญแจสำคัญของจิตและวิญญาณของเขา เนื่องจากคนเรานั้นมักจะแต่งตัวตามความคิดความเชื่อส่วนตัวของเราที่มีต่อสถานะทางสังคมของเรา จนอาจกล่าวได้ว่าเราทุกคนล้วนมีเครื่องแบบ ไม่จำเพาะแต่เพียงทหาร หรือตำรวจเท่านั้น อย่างไรก็ตามมีไม่น้อยเช่นกันที่แต่งตัวตามความนึกฝัน ตามแรงปรารถนาลึก ๆ อย่างเช่นหญิงวัยกลางคนแล้ว แต่ยังแต่งหน้าเข้ม ใส่กางเกงยีนส์รัดรูป เพื่อที่จะทอนอายุตัวเองให้รู้สึกว่าตัวยังเป็นสาวรุ่น หรือยังรู้สึกฝันหวานและฝังตัวอยู่แต่วัยสาวที่ตัวเองผ่านพ้นมาแล้ว

6. ลักษณะการพูดและน้ำเสียงของตัวละครเป็นอย่างไร นุ่มนวล แผ่วเบา? เขาใช้ถ้อยคำอย่างไร สละสลวย หยาบคาย พูดคำด่าคำ? เขาพูดจาจะแจ้งหรือสงวนถ้อยคำ ลองอ่านบทสนทนาของตัวละครดังๆ ดูว่าเหมาะสมสอดคล้องกับตัวละครหรือไม่

7. ตัวละครมีพื้นเพอยู่ที่ไหนในเรื่อง? สภาพแวดล้อมมีผลต่อเขามากน้อยเพียงไร? เขารู้สึกอย่างไรกับสภาพแวดล้อมนั้น รักหรือว่าอยากจะหลีกหนี ทำไม?

8. ตัวละครเกิดที่ไหน เมืองใหญ่ เมืองเล็กๆ ชนบท ดอยสูง ชายฝั่ง ทะเล? ภูมิหลังเหล่านี้มีส่วนก่อรูปบุคลิกภาพของเขาอย่างไร? มีเหตุการณ์เฉพาะใดหรือไม่ที่เกิดขึ้นแก่เขา?

9. อิทธิพลที่สำคัญมากที่สุดแต่แรกเริ่มคืออะไร? พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง เพื่อน ครู คนรัก? เหล่านี้คือที่ที่เราจะค้นพบกุญแจนำไปสู่บุคลิกภาพของตัวละคร

10. ในแต่ละทศวรรษมีปัญหาใหม่ๆ เกิดขึ้น มีการเปลี่ยนแปลง ค่านิยม อารมณ์ของยุคสมัยแปลกแตกต่างกันไป สำหรับตัวละครของเรา เขาอยู่ในยุคสมัยใด ทศวรรษไหน และมันมีผลต่อบุคลิก พฤติกรรม และความคิดความเชื่อหรือไม่? เขายอมรับค่านิยมของยุคสมัยของเขา หรือว่าต่อต้าน เป็นขบถ?

11. สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับเขาคืออะไร? เขาต้องการอะไรในชีวิตบ้าง? ความฝัน ความหวังของเขาคืออะไร?

12. ปมปัญหาหรือความขัดแย้งของเขาคืออะไร หากตัวละครไม่มีปัญหาอะไรเลยย่อมจะไม่น่าสนใจเป็นแน่ เขาขัดแย้งกับสิ่งแวดล้อม หรือจากความรู้สึกภายในของเขาเอง? คนเขียนต้องการให้ตัวละครแก้ปัญหาด้วยตัวเอง หรือให้สถานการณ์เป็นตัวชี้ขาด หรือเป็นตัวคลี่คลายปัญหา?

13. เขาไปให้ถึงสิ่งที่เขาวาดหวังอย่างไร? ขโมย ก่ออาชญากรรม หรือกระทำการอย่างมีเกียรติ กล้าหาญ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย?

14. ตัวละครมีความหวาดกลัวอะไรมากที่สุด? นี่คือตัวชี้ให้เห็นถึงปัญหาสิ่งนี้ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของเขาหรือไม่?

20 คำถาม
สำหรับตัวละคร

15. การพนัน เงิน ความรัก สิ่งไหนมีผลต่อเขามากอย่างไร? เขาจัดการกับมันอย่างไร?

16. เขามีปฏิกิริยาต่อเด็กๆ สัตว์ คนแปลกหน้า คนชราอย่างไร? เขาปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้อย่างไร?

17. ตัวละครมีส่วนกำหนดโครงเรื่องอย่างไร? โครงเรื่องมีส่วนกำหนดลักษณะตัวละครอย่างไร เขาเปลี่ยนแปลง เติบโต พัฒนาไปอย่างไร? ถ้าเหมือน ๆ เดิม ซึ่งไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น เรามีเหตุผลที่อธิบายได้หรือไม่?

18. เขามีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างอย่างไร? ใครคือคู่ขัดแย้งของเขา? ใครหรืออะไรที่บีบบังคับเขาอยู่

19. คนเขียนชอบตัวละครของตัวเองหรือไม่? อะไรคือข้อเสียหรือข้อที่ไม่พึงปรารถของเขา?

20. สุดท้าย ตัวละครมีอะไรที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกไยดี รู้สึกเห็นอกเห็นใจบ้างหรือไม่? อะไรคือสิ่งนั้น? ถ้าหากตัวละครไม่ทำให้ผู้อ่านประทับใจ สะเทือนใจ หรือให้ต้องหยุดคิด งานนั้นย่อมล้มเหลว โดยเฉพาะกับตัวเราคนเขียน เรารู้สึกอย่างไรที่ทำให้ตัวละครต้องเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

มนุษย์นั้นมีความสลับซับซ้อนไม่สิ้นสุด ยี่สิบคำถามเป็นเพียงคำถามแรก ๆ ในหลาย ๆ คำถามที่เราจะต้องถามเกี่ยวกับตัวละครของเรา

3 จุดเด่นของเรื่อง (Highlight) หรือปมขัดแย้ง (tension)

คงไม่มีคนอ่านคนใดทนอ่านเรื่องราวที่ราบเรียบเสมอกันไปหมดได้ตลอดจนจบเรื่อง หากเรื่องเล่านั้นไม่มี highlight หรือปมขัดแย้ง (tension) ให้คนอ่านชวนติดตาม หรือลุ้นอยู่เป็นระยะ และเอาใจช่วยตัวละครให้ฝันฝ่าอุปสรรคไปได้ในท้ายเรื่อง หากเรื่องที่เราเขียนไม่มีความขัดแย้งเป็นโครงของเรื่อง ก็จะเป็นเพียงการเล่าเรื่องเป็นภาพร่าง เป็นเกร็ดสั้น ๆ หรือเหตุการณ์เดี่ยว ๆ ปมขัดแย้ง (tension) หรือวิกฤตของตัวละครในเรื่องเล่าหนึ่งเรื่องอาจจะมีสัก 2 – 3 เหตุการณ์สำคัญ ๆ ก็พอ ให้เราลองหลับตานึกถึงภาพยนตร์ที่เราประทับใจ เราจะพบว่า

- หากเป็นภาพยนตร์บู๊ highlight หรือวิกฤตของเรื่องมักจะเป็นเหตุการณ์ตอนที่นางเอกถูกฝ่ายผู้ร้ายจับตัว และรอคอยพระเอกไปช่วย
- หากเป็นภาพยนตร์ชีวิต highlight หรือวิกฤตของเรื่องมักจะเป็นเหตุการณ์ตอนที่ตัวละครสำคัญรู้ความจริงบางอย่างในชีวิตที่ถูกเก็บงำไว้ (เช่น รู้ความจริงว่าเป็นลูกเลี้ยง หรือรู้ความจริงว่าพ่อแม่ของตนถูกฆ่าตายโดยคนที่เขารักและนับถือในปัจจุบัน)
- หากเป็นภาพยนตร์รักโรแมนติก highlight หรือวิกฤตของตัวละคร มักเป็นเหตุการณ์ที่พระเอกกับนางเอกเกิดเรื่องบาดหมางไม่เข้าใจกัน ซึ่งทำให้เขาทั้งสองแยกจากกัน (เพื่อรอเวลาคืนดีในตอนจบเรื่อง)

จุดเด่นของเรื่อง (Highlight) หรือปมขัดแย้ง (tension)

เวลาเราเดินเรื่อง (speak through the case) ให้เรามีจินตนาการว่า **การเดินเรื่องเหมือนกับการปอกหัวหอม คือจะคลี่ออกทีละชั้น ให้คนอ่านเห็นเท่าที่จำเป็น เพื่อจะนำไปสู่เรื่องที่อยู่ถัดไป โดยคนอ่านก็จะเดินตามเรื่องที่เราเปิดเผยทีละนิด แต่เราจะต้องมีอยู่ในใจก่อนว่าส่วนไหนจะมาก่อน มาหลัง เพื่อไปสู่ highlight หรือวิกฤตของเรื่อง**

การนำเสนอเรื่องเล่าเป็นลำดับแบบนี้อาศัย เรื่องราว (story) ที่เราไปพบเจอเป็นตัวบอก ไม่ใช่อาศัยเราเป็นผู้สรุป ให้เรื่องเล่าเป็นตัวบอกแทน ไม่อย่างนั้นจะไม่เป็น กรณีศึกษา (case study) จะกลายเป็นความเห็นของผู้เขียน เราจะเป็นคนพูดแทน แต่ในการเขียนเรื่องเล่านี้ เราต้องการให้เรื่องราว หรือ case เป็นผู้พูด เพราะฉะนั้นเวลาเขียนเราจึงต้องมี highlight หรือปมขัดแย้ง (tension) อยู่ในใจก่อนแล้ว และดำเนินเรื่องเพื่อไปสู่ highlight นั้น โดยในระหว่างการดำเนินเรื่องก็อาจมีเรื่องราวหลายเหตุการณ์เข้ามาเสริมประเด็นเพื่อให้การขมวดปมของเรื่องราวนำไปสู่ highlight

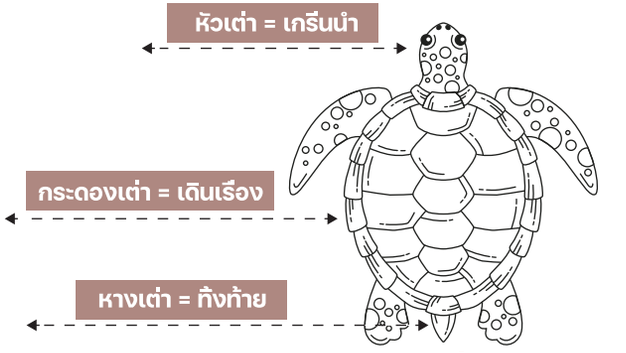

4 ส่วนสรุป หรือ คลีคลายเหตุการณ์

เราไม่จำเป็นต้องสรุปเรื่องราวในท้ายเรื่องแบบนี้เสมอไป เช่น เพราะฉะนั้นเราจึงเห็นว่า.... หรือ ดังนั้นเราจะเห็นว่า... หรือ สรุปเป็นหลักการเป็นข้อ ๆ แต่เรากำลังสื่อสารเรื่องเล่าที่บอกคุณค่าบางอย่างในชีวิตี เพราะฉะนั้นบทสรุปจึงเป็นไปเพื่อรับใช้ประเด็นนี้

การสรุปเรื่องเล่าที่ดีจึงควรสรุปด้วยเรื่องเล่าที่เป็นเรื่องราวสั้น ๆ ที่แสดงให้เห็นการคลี่คลายของเหตุการณ์ หรือ highlight หรือปมขัดแย้ง (tension) ที่เราขมวดปมไว้ เรื่องราวในตอนท้าย อาจคลี่คลายไปได้หลายลักษณะ เช่น สุข เศร้า ทุกข์ทรมาน **แต่ที่สำคัญคนเขียนต้อง landing ลงมาเป็นบทเรียนของชีวิต เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้ได้**

เราอาจใช้**โมเดล “เต่า”** เพื่อดำเนินเรื่องเล่า ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนแรก **หัวเต่า** หมายถึง การเกริ่นนำ ส่วนที่สอง **กระดองเต่า** หมายถึง การดำเนินเรื่อง และส่วนสุดท้าย **หางเต่า** หมายถึง การสรุปทิ้งท้าย แต่ละองค์ประกอบจะต้องได้สัดส่วนที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การเกริ่นนำต้องเหมือนหัวเต่าที่กระทัดรัดและน่าสนใจ การเดินเรื่องต้องเหมือนหลังเต่าที่ไต่ระดับจากเริ่มต้น สู่จุดไคลแมกซ์ของเรื่อง และสรุปทิ้งท้ายต้องเหมือนหางเต่าที่ตวัด คือ สั้นและเฉียบคม

ภาพ: โมเดล “เต่า” กับ การเขียนเรื่องเล่า

3
องค์ประกอบแห่งเรื่องเล่า

ในบรรดาเรื่องเล่าทั้งหลาย ถ้าจะเล่าเรื่องให้ประสบผลสำเร็จ ให้คนอ่านหรือคนฟังเข้าใจได้เรื่องราวที่ชัดเจนและเกิดอรรถรสได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรู้จักถึงไวยากรณ์ของเรื่องเล่าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น นิทาน วรรณกรรม เรื่องสั้น นวนิยาย หรือภาพยนตร์ แม้แต่เพลงดี ๆ มักจะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 อย่างด้วยกัน ซึ่งหมายความว่าถ้าเรื่องเล่านั้นมีองค์ประกอบทั้ง 4 อยู่ก็ถือได้ว่าการเล่าเรื่องนั้นจะประสบผลสำเร็จ รับประกันได้ว่าคนอ่านรู้เรื่องแน่ ๆ ส่วนเรื่องอื่นก็ค่อย ๆ เรียนรู้กันไป ดังภาษิตที่ว่า

“การเขียนสอนกันไม่ได้ แต่เรียนรู้ได้”

องค์ประกอบแห่งเรื่องเล่ามี 4 องก์

1.Setting	2.Actor	3.Tension	4.Resolution
องก์ที่ 1. การสร้างฉากและการสร้างบรรยากาศหรืออารมณ์ในเรื่อง	องก์ที่ 2. การแนะนำตัวละคร	องก์ที่ 3. การสร้างปมความขัดแย้ง	องก์ที่ 4. การคลี่คลาย
• คือการสร้างภาพให้กับคนอ่านสามารถเข้าไปในโลกของเรื่องที่จะเล่า เช่น ถ้าจะใช้ฉากเป็นโรงพยาบาลก็ต้องให้ภาพโรงพยาบาลเสมือนว่าคนอ่านไปยืนมองในจุดเดียวและเห็นเหมือนกับคนเขียน **“ต้องพาคนอ่านเข้าไปเห็นภาพถึงสิ่งที่กำลังจะเล่าอยู่ให้ได้”**	• ต้องเขียนให้เห็นว่าตัวละครหลักเป็นใครมีลักษณะเด่นอย่างไร ปมขัดแย้งตัวละครคืออะไร ฯลฯ • ต้องเอาตัวละครมามีปฏิสัมพันธ์กับฉากและการสร้างตัวละครอื่นมาสัมพันธ์กัน • การสนทนากันของตัวละครต้องรู้ว่าใครพูดในสถานการณ์และอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร และอาจคั่นบทสนทนาด้วยการบรรยายกิริยาอาการหรืออารมณ์ความรู้สึกของตัวละครไปด้วย **การเปิดตัวละครมีแนวคิดสำคัญ** ดังนี้ 1. ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสีหน้า แววตา เสื้อผ้า บุคลิกนิสิต ภาษา คำพูด ฯลฯ 2. พฤติกรรมที่ทำบ่อย สิ่งที่ภูมิใจ ทุกข์ใจ อดีตที่ตามหลอกหลอน อนาคตที่แสวงหา 3. ความกลัว ความรัก ความต้องการ	ดำเนินเรื่องให้ไปสู่จุดขัดแย้งสูงสุด ไคลแม็กซ์หรือจุด High light อันเป็นจุดสูงสุดของเรื่องที่จะต้องหาทางแก้ไขความขัดแย้งหรือจุดวิกฤตนั้น เช่น คนป่วยที่เราผูกผันมาสามวันและร้องหาลูกมาตลอดชวนเราไปหาลูกที่ รพ. วชิระ ต้องเขียนให้คนอ่านลุ้นว่าพอไปถึง รพ. จะเจอลูกเขาไหม ต้องขมวดให้น่าตื่นเต้นค่อย ๆ ขมวดเกลียวให้ปมขัดแย้งตึงขึ้นจนถึงจุดสูงสุดแล้วบอกผลสรุปของจุดวิกฤตนั้นออกมา **การดำเนินเรื่องสู่จุดสูงสุดมีแนวคิดสำคัญ** ดังนี้ 1. ผูกเรื่องเหมือนผูกเชือก ต้องมีปม 2. ไม่ได้เล่าทั้งหมด แต่เล่าให้ได้ความ 3. เรียงร้อยเหมือนร้อยลูกปัด 4. ลำดับประเด็นเป็นขั้นตอน 5. โยงกับประเด็นหลักหรือหัวใจของเรื่องเป็นระยะ	คือช่วงที่ติดตามมาหลังจากผ่านจุดไคลแม็กซ์หรือจุดวิกฤต ซึ่งจะมีลักษณะทำให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดจบหรือข้อสรุปบางอย่างที่ได้จากเรื่องนั้น เช่น ถ้าเขาเจอลูกแล้วเขาจะสบายใจจบแบบ happy ending แต่ถ้าไม่เจอจะเกิดอะไรขึ้น หรือเป็นโศกนาฏกรรมไปคือเขาจะซึมเสียสติ เขาจะโวยวายแล้วต้องทุกข์จนเป็นบ้าไป หรือเขาอาจหมดกังวลหรือเศร้าหนักเมื่อทราบว่าลูกตายมีคนพบศพแล้วก็สามารถคลี่คลายไปได้หลายทาง **การคลี่คลายเรื่องที่ดีมีแนวคิดสำคัญ** ดังนี้ 1. ต้องมี “แต่” 2. ต้องมี “ตรรกะ” 3. ต้องมี “ขยัก” 4. ต้องมี “ขยาย” 5. ต้อง “ขยี้”

4
วิธีเริ่มเรื่อง

นักเขียนหลายคนใช้เวลาเป็นชั่วโมง ๆ หรือเป็นวัน ๆ กระทั่งเป็นเดือน พยายามสร้างการเปิดเรื่องที่สมบูรณ์พร้อมก่อนที่จะขยับไปเขียนส่วนที่เหลือของเรื่อง การปฏิบัติเช่นนี้ โดยเฉพาะนักเขียนใหม่บางครั้งนำไปสู่การล้มเลิกเรื่องที่จะเขียนทั้งหมด เนื่องจากความขัดเคืองใจกับประโยคสองสามประโยคแรกเริ่มเท่านั้น

ต่อไปนี้เป็นเคล็ดวิธี
ที่สามารถนำมาใช้**ป้องกันความเหน็ดเหนื่อยดังกล่าว**

• ให้คงการเปิดเรื่องด้วยองค์ประกอบที่จุดประกายความสนใจของเรา แล้วลงมือเขียนจากตรงนั้น จะเริ่มต้นด้วยการพรรณนาตัวละคร, ภาพพจน์, ฉาก, บทสนทนาหนึ่งบรรทัด หรืออะไรก็ได้ที่เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องบนหน้ากระดาษ

• เลี่ยงไปเขียนส่วนอื่นก่อน ตัวอย่างเช่น เขียนประโยคแรกของย่อหน้าที่สอง (เป็นเรื่องตลกที่เอาเข้าจริงแล้วย่อหน้านี้อาจกลายเป็นย่อหน้าเปิดเรื่องของเราก็ได้ เพราะบ่อยครั้งย่อหน้าแรก “ที่แท้จริง” คือย่อหน้าที่สองหรือที่สามของเรื่องนั้นนั่นเอง)

• เขียนฉากที่เราจินตนาการไว้ในใจอย่างเรียบร้อยแล้วก่อน ถึงแม้เรื่องที่เราเขียนจบอาจจะเคลื่อนจากจุด A ไปถึงจุด Z ตามลำดับ ก็ไม่มีเหตุผลใดที่เราจะเริ่มเขียนจากจุด M ไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจิตนาการของเราถูกดึงไปที่จุดนั้น

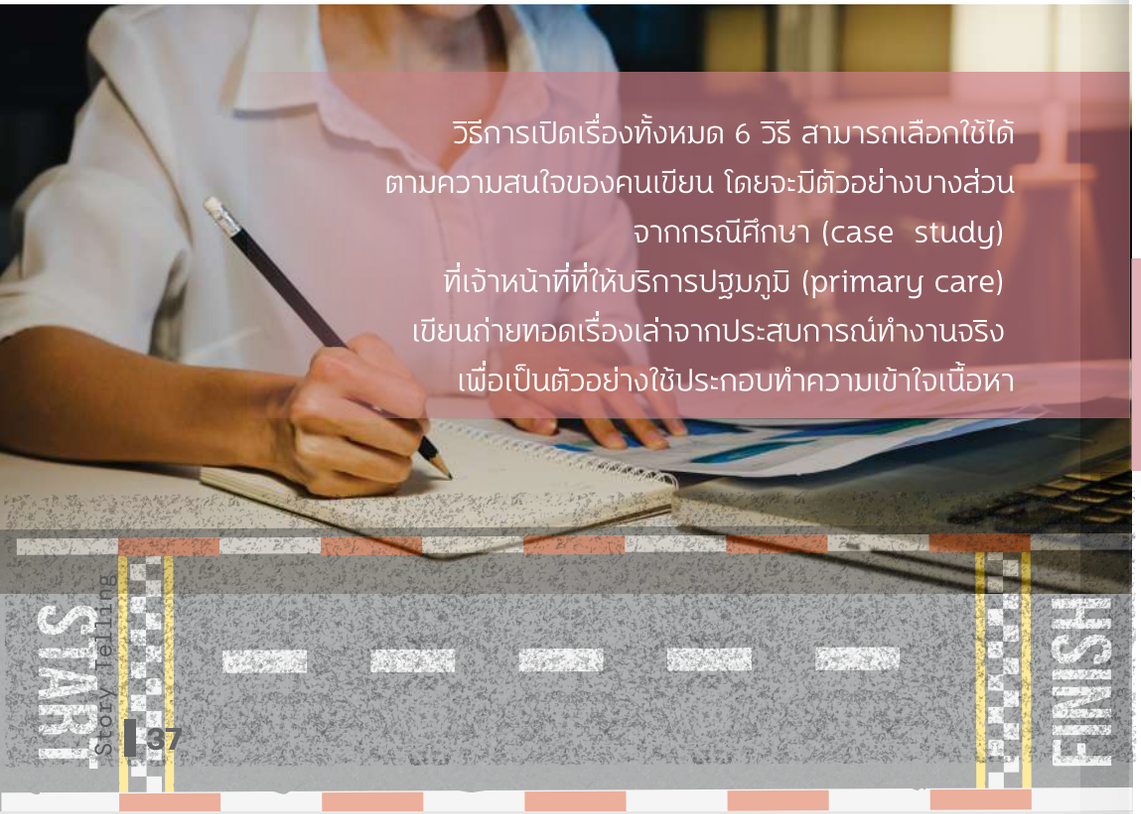
เมื่อใช้รูปแบบการเขียนด้วยการสลับฉากย้อนหลัง ดูเหมือนว่าบางครั้งฉากตอนกลางเรื่องอาจกลายมาเป็นฉากเปิดเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

• เขียนในสิ่งที่ถนัด หากคนเขียนเด่นด้านการพรรณนาและการพัฒนาตัวละคร แต่ด้อยในด้านการสร้างความขัดแย้งและการผูกเรื่อง จงเขียนประโยคเปิดเรื่องให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมทันที เช่นเดียวกัน หากการพัฒนาตัวละครเป็นเรื่องยากสำหรับคนเขียน ลองเปิดเรื่องด้วยการให้ตัวละครพูด นึกคิดหรือกระทำสิ่งที่แสดงลักษณะนิสัยของเขาหรือหล่อนออกมา

1. เทคนิคการเปิดเรื่อง

เนื่องจากเรื่องเล่าต้องการเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นอย่างมากว่าเราต้องการจะสื่อสาร หรือบอกเล่าประเด็นใด (หัวใจของเรื่อง) สู่คนอ่าน ดังนั้น หน้าแรกหรือฉากแรก แม้กระทั่งประโยคแรก จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขไปสู่ลักษณะของตัวละคร ความขัดแย้งของเรื่องราว หัวใจของเรื่อง และสิ่งอื่น ๆ ที่คนอ่านจะได้อ่านต่อไป เรื่องเล่าที่เราจะเขียนจึงไม่ใช่ **“ขอเพียงแค่ให้มีจุดตั้งต้น”** แล้วเนื้อหาส่วนอื่น ๆ จะตามมาเท่านั้น แต่มันจะต้อง **“เปิดเรื่อง”** เพื่อสนับสนุนสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เราจะบอกเล่าสู่คนอ่าน รวมทั้งเปิดเรื่องให้ดึงดูดความสนใจน่าติดตามอ่านต่อไป

วิธีการเปิดเรื่องทั้งหมด 6 วิธี สามารถเลือกใช้ได้ตามความสนใจของคนเขียน โดยจะมีตัวอย่างบางส่วนจากกรณีศึกษา (case study) ที่เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการปฐมภูมิ (primary care) เขียนถ่ายทอดเรื่องเล่าจากประสบการณ์ทำงานจริง เพื่อเป็นตัวอย่างใช้ประกอบทำความเข้าใจเนื้อหา

1) ความขัดแย้ง

เปิดเรื่องด้วยการบอกเล่าถึงความขัดแย้งไปตรงๆ ในประโยคแรก วิธีนี้เป็นการมุ่งเข้าสู่หัวใจของเรื่องเล่าในทันที เหมาะกับเรื่องที่ต้องการแสดงความขัดแย้งอย่างรุนแรงและเด่นชัด เช่น

กฤษณา**ไม่ชอบ**หนวดเคราของน้อยเพื่อนร่วมงานประจำสถานีอนามัย เธอคิดว่ามันไม่เหมาะกับข้าราชการที่ต้องให้บริการรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้าน

คำว่า **ไม่ชอบ** บรรจุความขัดแย้งอยู่ภายใน หรืออย่างน้อยก็แสดงถึงความขัดแย้งซึ่งจะกลายเป็นสัญลักษณ์ของการขับเคี่ยวทางจิตใจในครั้งต่อ ๆ ไป ของคนทั้งคู่ ถ้าหากเรื่องเล่าที่เราต้องการเขียนมีเหตุการณ์เหมือนการทำสงครามขนาดย่อม ๆ เราก็ควรเปิดเรื่องด้วยสาเหตุแห่งความขัดแย้งนั้นเลย

2) ตัวละคร

เปิดเรื่องด้วยการนำคนอ่านเข้าไปอยู่ในจิตใจของตัวละครสำคัญแล้วรีบแสดงความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น ๆ เช่น

หมอบอกจันทร์ว่า แม่ของหล่อนต้องลดน้ำหนักบ้างเพื่อรักษาโรคเกี่ยวกับความดัน คืนวันพุธต่อมาจันทร์ก็เลยพาแม่ไปเข้าคอร์สลดน้ำหนัก หล่อนไม่สนใจว่าแม่เคยทำอะไรเพื่อหล่อนบ้างหรือไม่ แต่ทุกคืนวันพุธ หล่อนจะคอยเตือนตัวเองให้พาแม่ไปออกกำลังกาย

หน้าที่ กับ **ความหวั่นวิตก**ที่ผสมปนเปกันทำให้ผู้อ่านสนใจความสัมพันธ์ของแม่ลูกคู่นี้ เรื่องเล่าจำนวนมากเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ทำให้เราใช้ข้อมูลดังกล่าวได้ในทันที ผู้อ่านจะสนใจตัวละคร แม้ว่าความขัดแย้งที่แท้จริงยังไม่เปิดเผยออกมา

3) บทสนทนา

ในหลายกรณี การเปิดเรื่องด้วยการใช้ถ้อยคำโต้ตอบกันจะช่วยให้เห็นความขัดแย้งเล็กๆ ของเหตุการณ์ หรือตัวละคร นอกจากนั้นมีข้อดีอีกอย่างคือการปล่อยให้ผู้อ่าน **“แอบได้ยิน”** บทสนทนาโดยตรงและนำผู้อ่านเข้าสู่เรื่องราวได้ทันที

การเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการนำเข้าสู่เรื่องอย่างรวดเร็ว ผู้อ่านชอบที่จะได้ยินการถกเถียงโต้แย้งระหว่างตัวละคร เมื่อตัวละครทั้งสองสนทนา ผู้อ่านจะนิ่งฟัง การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ ยังใช้ได้ดีกับเรื่องที่เกิดจากความสัมพันธ์อันเป็นปัญหาแบบใดแบบหนึ่งของตัวละครในเรื่อง เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

กริ๊ง กริ๊ง !!! “สวัสดีค่ะ สุขาภิบาล ดวงกมลรับสายค่ะ”
“.....”
“ค่ะ เดี๋ยวจะขึ้นไปเดี๋ยวนี้ค่ะ”
เสียงโทรศัพท์แจ้งว่ามีผู้ป่วยวัณโรคที่ตีกผู้ป่วยล่าง ดวงกมลรีบเก็บเอกสารบนโต๊ะแล้วหยิบแบบฟอร์มชักประวัติผู้ป่วยวัณโรคพร้อมกับสมุดประจำตัวผู้ป่วยวัณโรค เดินไปตามทางพอถึงตีกผู้ป่วยล่าง ดวงกมลตรงไปที่เคาน์เตอร์พยาบาลแล้วถามว่า “เตียงไหนคะ”

.....

“หมอช่วยไปให้น้ำเกลือที่บ้านหน่อยได้ไหม”
“เป็นอะไรล่ะถึงต้องให้น้ำเกลือ”
“ก็หลานของผมนะซิกินยาฆ่าหญ้ากรัมม็อกโซนฆ่าตัวตาย ไปโรงพยาบาลแล้วแต่แม่ขอ กลับมารักษาที่บ้าน เพราะทางโรงพยาบาลไม่อนุญาตให้เอายาสมุนไพรรักษา” ชายกลางคนพูดด้วยท่าทางรีบร้อน

.....

“อรุณ ! ไอ้เด็กคนนั้นมันมาอีกแล้ว”
“ใครหรือพี่ไร”
“ก็ไอ้เด็กคนที่พี่เล่าให้ฟังไง ที่มันชอบมานอนหน้าวอร์ดแล้วแอบเข้าไปในห้องคนไข้ตอนเจ้าหน้าที่เขาเผลอไง”

.....

4. การพรรณนาฉาก

เฮมิงเวย์ นักเขียนรางวัลโนเบลชาวอเมริกันใช้วิธีเปิดเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งของเขาด้วยการบรรยายฉาก ว่า

เนินที่อยู่ตรงข้ามหุบเขาอีโบรนั้นทอดยาวและขาว ทางด้านนี้ไม่มีร่มเงาและต้นไม้ ตัวสถานีตั้งอยู่ระหว่างรางสองคู่ภายใต้ดวงตะวัน....

เราจะต้องตรึงความสนใจของผู้อ่านด้วยภาพแปลกตาซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของตัวละครที่ผู้อ่านจะได้พบในไม่ช้า ความสัมพันธ์ของตัวละครชายหญิงในเรื่องสั้นของเฮมิงเวย์ เรื่องนี้ “ทุรกันดาร” ไม่แพ้ภูมิประเทศเลย

เรื่องแต่งประเภทลึกลับ สยองขวัญ หรือนิยายวิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับฉาก วิธีเปิดเรื่องด้วยการพรรณนาฉากแบบนี้จึงเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

ต่อไปนี้เป็น case ตัวอย่างที่เปิดเรื่องด้วยการพรรณนาฉาก

เช้าวันพุธอากาศสดใส กลุ่มผู้สูงอายุราว 30 คน เริ่มทยอยมาร่วมทำกิจกรรมที่ลานวัดพระธาตุเสด็จตามปกติ คนที่อยู่ใกล้วัดก็เดินมาเอง ส่วนที่อยู่ไกลก็ใช้จักรยานคันเก่า ที่มีกระบุงสานเป็นตาห่างๆติดท้ายรถ แสงแดดยามเช้าทำให้ทุกคนกระชุ่มกระชวยมีชีวิตชีวา

ต้นดอกแก้วถูกปลูกไว้รายรอบบริเวณวัด ดูเป็นระเบียบลงตัว และยังสร้างร่มเงาต่อเนื่องกันเป็นหลังคาหลังใหญ่ กลิ่นหอมของดอกแก้วช่วยสร้างบรรยากาศสดชื่น ยามคนแก่ออกกำลังกายเป็นอย่างดี

.....

เช้าวันหนึ่งขณะก้าวลงบันไดรถเมล์ประจำทางสายดำเนินสะดวก-ราชบุรีที่สี่แยกบางแพ เห็นกลุ่มคน 4-5 คน มีทั้งชายและหญิง วิ่งขายพวงมาลัยที่สี่แยกไฟแดง

.....

5) การพรรณนาตัวละคร

ตัวอย่างการเปิดเรื่องด้วยการพรรณนาลักษณะของตัวละคร เช่น

ผัวเมียแก่หง่อมถูกจับตามองจากทุกคนบนชายหาด
แต่ทั้งคู่ดูเหมือนมองไม่เห็นใครทั้งนั้น

มีเงื่อนงำอยู่ในคำพรรณนาข้างต้น ผู้อ่านย่อมอยากรู้เหมือนกับ “ทุกคนบนชายหาด” พวกเขาอยากรู้รายละเอียดของหญิงชายชราสองคนนี้ หากแก่นเรื่องหรือความขัดแย้งในเรื่องของเราเกิดจากตัวละครตัวหนึ่งมีลับลมคมในกับตัวละครอีกตัวหนึ่ง เราต้องทำให้ผู้อ่านอยากรู้อยากเห็นไปด้วย

ต่อไปนี้เป็น case ตัวอย่างการเปิดเรื่องด้วยการพรรณนาตัวละคร

สมพรเป็นนักเรียนชั้น ป.1 โรงเรียนในชนบท มีผื่นคันตามตัว บุคลิกเชื่องซึม พูดน้อย ถูกเพื่อนแกล้งล้อเลียนเสมอว่า ติดเชื้อเอดส์จากพ่อและแม่ สมพรจึงเป็นเด็กเก็บกด

.....

หญิงวัยกลางคนนอนอยู่บนเสื่อเก่าๆ สวมเสื้อคอกระเช้าสีขาวหม่น มีคราบสกปรก นุ่งผ้าถุงสีเขียวลายทาง เหน็บชายไว้ไม่แน่นจะหลุดมิหลุดแหล่ นัยน์ตาเหม่อลอย มองเพดานแบบไร้จุดมุ่งหมาย พอทีมเยี่ยมบ้านของเราไปถึง ก็เห็นชายชราคนหนึ่ง นุ่งกางเกงชาวเลสีดำ มีผ้าคะม้าผาดบ่า ไม่สวมเสื้อ เดินตรงไปที่หญิงกลางคนๆ นั้น

.....

หญิงวัยชรา หน้าตาบ่งบอกถึงริ้วรอยแห่งวัย สีหน้าเรียบเฉย เหมือนไม่รับรู้กับการมาเยือนของแขก ผมสีดำยาวถึงติ่งหูยุ่งเหมือนไม่ค่อยได้รับการหวีมานาน นั่งอยู่ใกล้ระเบียงบนบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูงที่มีสภาพค่อนข้างผุพัง

.....

ยายตุ่นแก้ว หญิงชราวัย 80 ปี รูปร่างผอม ใส่เสื้อคอกระเช้าตัวเก่าทับด้วยเสื้อม่อฮ่อมแขนยาวกับผ้าถุงเปื้อนดินโคลน สวมหมวกงอบ กระโดดลงจากจักรยานรุ่นโบราณพร้อมกับใช้เท้าเกี่ยวขาตั้งจักรยาน มือสองข้างล้วงถุงพลาสติกค้นหาบัตรทองแล้วยื่นที่แผนกทะเบียน จากนั้นจึงมานั่งรอคิว

6) การกำหนดกรอบของแก่นเรื่อง

วิธีเปิดเรื่องแบบนี้ค่อนข้างเป็นนามธรรม เป็นทางการ แต่ก็ยังมีผู้ใช้อยู่และได้ผลดี เช่น

รสชาติของความเจ็บปวดนั้นเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับสิ่งที่เราสมควรจะได้รับ มันง่ายที่จะให้ แต่ยากที่จะสูญเสีย เหมือนกับเรื่องราวต่อไปนี้

ข้อความเปิดเรื่องที่ยกมาไม่เกี่ยวกับตัวละคร ไม่ใช่ความขัดแย้ง ไม่ใช่บทสนทนาหรือฉากที่โดดเด่น และดูเหมือนจะแหกกฎที่ว่า **“จงแสดงให้เห็น แต่อย่าบอกให้รู้”** (คล้าย ๆ กับว่า ให้เรื่องราวเป็นคนบอก ให้คนอ่านรู้สึกได้เอง อย่าไปยัดเยียดความคิดให้คนอ่าน) ด้วยการประกาศให้รู้แก่นเรื่องตั้งแต่แรก ถึงแม้การเปิดเรื่องวิธีนี้เหมาะที่จะนำไปใช้กับบทความทางวิชาการมากกว่าการเขียนเรื่องเล่า แต่ก็ใช้ได้ดีกับเรื่องเล่าที่ต้องการแสดงความคิดเชิงนามธรรมและมีประเด็นทางจริยธรรม

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการเปิดเรื่อง
ด้วยการกำหนดกรอบของแก่นเรื่องชัดเจนตั้งแต่ตอนแรก

เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิต บางครั้งก็ไม่มีที่มาและเหตุผล บางครั้งก็เป็นปัญหาที่ยากแก่การแก้ไข แต่เมื่อเกิดขึ้นผู้ที่เผชิญกับเหตุการณ์นั้น ๆ ต้องจัดการเพื่อให้เกิดความลงตัวและสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่ากับคนในครอบครัว ดูเหมือนภาระทั้งหมดจะอยู่ที่แกนหลักของครอบครัว และมาวันหนึ่งแกนหลักของครอบครัวกลับต้องพบกับปัญหาความเจ็บป่วย ที่ทำให้กลายเป็นคนที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น แล้วใครล่ะจะเป็นแกนให้เธอได้เกาะเพื่อจะลุกได้อีกครั้ง

.....

เขาว่ากันว่า ความสุขมักอยู่กับคนเราได้ไม่นาน ไม่ช้ามันก็จะจากไป และความทุกข์ก็จะเข้ามาแทน และเช่นกันความทุกข์ก็จะอยู่กับเราไม่นานเหมือนกัน และความสุขก็จะกลับคืนมาแทนที่ วนเวียนกันไปเป็นวัฏจักรชีวิตคนเราเช่นนี้ไปเรื่อยๆ

.....

คนเรานั้นถ้าจะต้องเกิดมาเป็นคน เรามีสิทธิเลือกเกิดได้แค่ไหน...
เลือกได้หรือเปล่าว่าจะเอาอะไรและไม่เอาอะไรติดตัวมาบ้างตอนที่เราเกิด

.....

ขอบคุณภาพจาก : https://mgronline.com/south/detail/9610000045576

โดยสรุป การเปิดเรื่องที่มีการผูกเงื่อนปม แสดงความขัดแย้งของเหตุการณ์หรือวิกฤตภายในจิตใจของตัวละคร จะเป็นการเปิดเรื่องที่ชวนติดตาม เร้าให้คนอยากอ่านต่อไป เพราะแม้เรื่องของเราจะดีเด่นเพียงใด ถ้าหากคนอ่านไม่อยากอ่านต่อ สารที่เราต้องการนำเสนอคงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

นอกจากนั้น การลอกเลียนฉากเปิดจากเรื่องสั้น นิยาย และภาพยนตร์ที่เราประทับใจ ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่นักเขียนใหม่บางคนเคยปฏิบัติมา ก่อนที่ฝีมือจะกล้าแกร่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

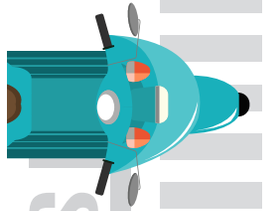

5 เทคนิคบางประการในการ....เขียนเรื่องเล่า

1. การย่อหน้าและการเขียนในแต่ละย่อหน้า

ย่อหน้า คือ ข้อความตอนหนึ่ง ที่ประกอบด้วยใจความสำคัญเรื่องหนึ่งและส่วนขยายที่เป็นรายละเอียด เช่น คำอธิบาย และตัวอย่างต่าง ๆ ที่ช่วยให้เข้าใจความสำคัญได้ชัดเจน

หลักสำคัญ คือ ***พึงระลึกอยู่เสมอว่า แต่ละย่อหน้าต้องมีใจความเดียวตลอดทั้งย่อหน้า*** ดังนั้นในการเขียนแต่ละครั้งต้องนึกก่อนว่า ย่อหน้าที่จะเขียนต่อไปนี้จะเป็นเรื่องอะไร แล้วจึงสร้างประโยคความคิดหลัก (main idea) ขึ้นมากำกับหรือเป็นต้นเรื่องเอาไว้ก่อน แล้วจึงเอาส่วนใจความที่จะขยาย (supporting idea) หรือให้รายละเอียดที่เป็นเรื่องเดียวกันมาขยายจนจบใจความ แต่ไม่ควรเกิน 10 ประโยค และโดยรวมแล้วแต่ละย่อหน้าไม่ควรเกิน 7-10 ประโยคหรือบรรทัด เพราะถ้ายาวเกินไปจะอ่านแล้วเหนื่อยและไม่มีจุดพักสายตา

ย่อหน้ามีประโยชน์อย่างไร ?

ย่อหน้าที่ดีจะต้องประกอบด้วย เนื้อหาที่ดีและมีวิธีการที่ดีคือ

เนื้อหาที่ดี

1. มีเอกภาพ คือ แต่ละย่อหน้ามีใจความสำคัญเพียงประการเดียว ส่วนข้อความอื่น ๆ เป็นส่วนขยายรายละเอียด ได้แก่ การอธิบาย ชี้แจง ยกตัวอย่าง หรือสนับสนุน
2. มีสัมพันธภาพ คือ ข้อความตั้งแต่เริ่มย่อหน้า ไปจนจบย่อหน้า มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน
3. มีความสมบูรณ์ คือ ใจความหรือสาระสำคัญในย่อหน้า จะต้องมีรายละเอียด มีการอธิบายชี้แจง มีตัวอย่างประกอบให้ได้ความชัดเจน สื่อความคิดตามประเด็นได้อย่างสมบูรณ์

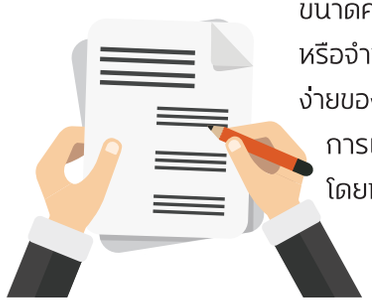
เทคนิคบางประการในการเขียนเรื่องเล่า

วิธีการเขียนที่ดี

1. **มีความชัดเจน** คือ เขียนรายละเอียด ตัวอย่าง หรือคำอธิบายตรงประเด็น เขียนให้เข้าใจง่าย สำนวนภาษาดี ไม่ใช้ประโยคหรือถ้อยคำกำกวม เยิ่นเย้อ เขียนข้อความให้กะทัดรัด
2. **มีการเน้นน้ำหนัก** คือ มีการเน้นย้ำใจความหรือสาระที่สำคัญ โดยการอธิบายหรือยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรือย้ำคำวลีหรือประโยค เพื่อย้ำความคิด ให้เห็นว่าใจความสำคัญคือเรื่องใด
3. **มีความแตกต่าง** คือ การเขียนรูปประโยคให้แตกต่างกัน ให้มีประโยคสั้นบ้างยาวบ้าง เป็นประโยครูปแบบต่าง ๆ หลากหลายน่าอ่าน

ย่อหน้าควรมีความยาวเท่าไร ?

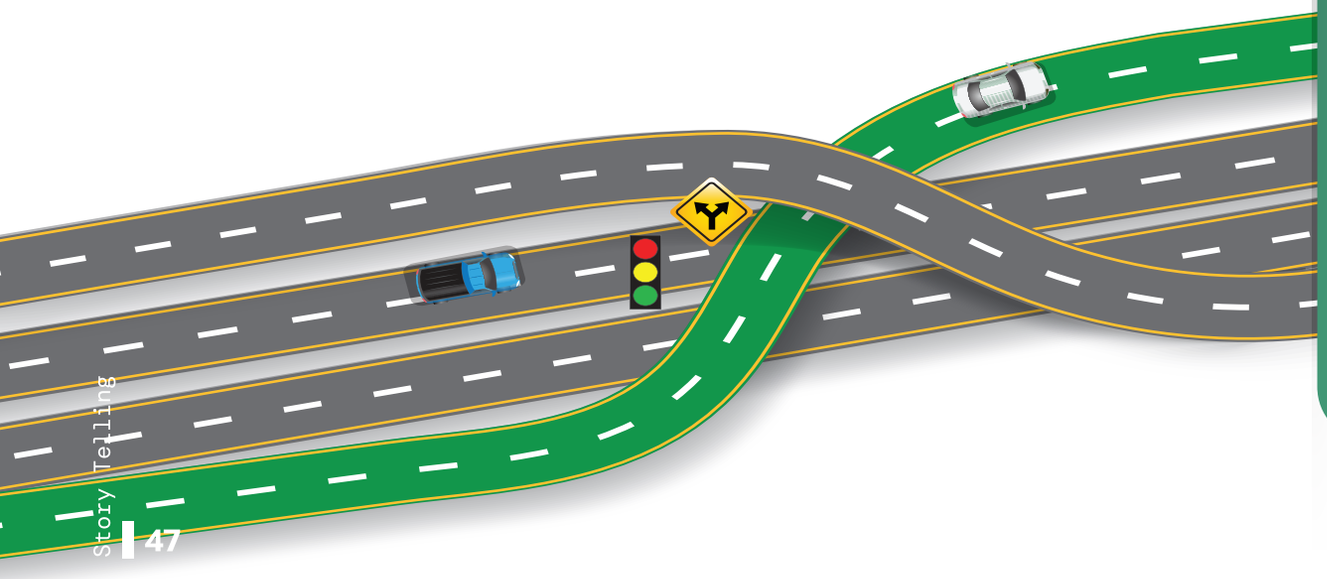

ขนาดความยาวของย่อหน้า ไม่มีกำหนดจำนวนประโยคหรือจำนวนบรรทัดที่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเนื้อหา การให้รายละเอียดที่ชัดเจน สมบูรณ์ และการเว้นว่างเมื่อเริ่มเขียนย่อหน้าเป็นเรื่องความเหมาะสม โดยทั่วไปนิยมเว้นที่ว่าง 7-10 ตัวอักษร

2. การเขียนบทสนทนา

การเขียนที่ใช้บทสนทนาจะคล้ายกับการเขียนบทละคร ก็คือ ต้องสร้างฉากและสถานการณ์ให้คนอ่านได้ติดตามไปพร้อมกับการพูดของตัวละครด้วย ดังนั้น จึงต้องสร้างภาพให้คนอ่านได้รับรู้ด้วยว่าใครทำอะไรอยู่ คำพูดแต่ละคำ ใครเป็นคนพูด พูดในอารมณ์และสถานการณ์อย่างไร บรรยายอารมณ์ผู้พูดและท่าทางออกมาก็จะชัดเจนขึ้น

การพรรณนาสามารถบอกเล่าได้มากมายเกี่ยวกับตัวละครว่าเป็นอย่างไร วิธีที่ดีที่สุดที่จะแสดงน้ำเสียงของตัวละครก็คือการใช้บทสนทนา บทสนทนาจะช่วยให้คนอ่านเห็นรูปธรรมได้ในจินตนาการ แต่ข้อควรคำนึงคือบทสนทนานั้น ๆ จะต้องสอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร การใช้บทสนทนาจึงเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการเดินเรื่อง

เรามักจะเข้าใจกันว่าการใช้บทสนทนาในงานเขียนไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก เพราะสามารถเขียนให้ใกล้เคียงความเป็นจริงได้ แต่งานเขียนโดยตัวของมันเองไม่ใช่ธรรมชาติ เป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะ เพราะฉะนั้นบทสนทนาในเรื่องแต่งย่อมจะไม่เป็นไปเหมือนเช่นบทสนทนาของคนโดยทั่วไปเสียทีเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของเรื่องและวิธีการเขียนของคนเขียน บทสนทนาในเรื่องจึงต้องผ่านกระบวนการคัดสรรไม่ใส่ไปทุกถ้อยคำพูด เหมือนเช่นในการสนทนาจริง ๆ เพราะคำพูดบางคำไม่ได้สื่อความหมายอะไร หรือไม่ก็ไร้ความหมายต่อเรื่องราวที่เขียน

การใช้บทสนทนาเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ไม่ควรละเลย นักเขียนจะต้องสร้างบทสนทนาให้สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร ในขณะเดียวกันก็ต้องระมัดระวังไม่ให้แบบวิธีการเขียนของตนเองก่อให้เกิดความลักลั่นในแต่ละบทแต่ละตอน บทสนทนาจึงควรสอดคล้องกับตัวละครและกับแบบวิธีการเขียนของเรา

เราต้องคำนึงถึงว่าบทสนทนามีความสำคัญในการให้ข้อมูลรายละเอียดแก่คนอ่าน และการแสดงสภาวะทางอารมณ์ของตัวละครในสถานการณ์เฉพาะ รวมถึงมีส่วนสำคัญในการเดินเรื่อง ซึ่งแต่ละตอนจะเป็นการสร้างเงื่อนปมหรือเป็นการคลี่คลายปมของโครงเรื่องทีละน้อย ๆ ได้เช่นกัน

3. การเขียนบรรยายฉาก ตัวละคร เหตุการณ์ และเรื่องราว

การบรรยายต้องให้คนอ่านได้เห็นว่าเกิดอะไร (what) ขึ้นกับใคร (who) ที่ไหน (where) เมื่อไหร่ (when) ซึ่งส่วนมากเราพอจะทำได้อยู่แล้ว แต่ที่สำคัญการเขียนเรื่องเล่าต้องการคำบรรยายเชิงคุณภาพ หรือเรื่องราวเหตุการณ์ (Narration) เพื่อที่จะอธิบายว่าเป็นอย่างไร (How) และอธิบายให้รู้ถึงเบื้องหลังเหตุการณ์หรือที่ไปที่มาของเหตุการณ์ ว่าทำไม (why) จึงเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นได้ และนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะทำให้เรื่องราวดูลึก ชัดเจน มีน้ำหนักมากขึ้นด้วย

การเล่าเรื่องราวหรืออธิบายเหตุการณ์เชิงคุณภาพนอกจากมีเรื่องราวแล้ว ต้องมีการลำดับตัวเรื่องราวที่เกิดขึ้น การหาจุดที่สัมพันธ์หรือจุดเชื่อมโยงของเรื่องที่จะเกิดขึ้นในลำดับก่อนหลัง และความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น จากเหตุการณ์แรกได้ส่งผลต่อเหตุการณ์ที่สองในลักษณะใดบ้าง และการอธิบายหรือแปลความหมายของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าได้ส่งผลต่อเรื่องที่เล่าอย่างไรและจะทำให้เกิดผลอย่างไรขึ้นได้บ้าง

ปัญหาในการเขียนบรรยาย (description) เช่น การจงใจให้ข้อมูลเชิงสถิติจนทำให้ดูขัดกับการบรรยายเนื้อเรื่อง เช่น “แตงโมหญิงสาวที่สูง 165 เซนติเมตร ผิวเนียนค่อนข้างคล้ำ ขนตางอน ดวงตากลมโต ฟันขาวเรียงกันสวย เวลายิ้มเพิ่มเสน่ห์ให้กับเจ้าของเป็นอย่างยิ่ง” การบรรยายนี้จะขัดตรงที่ว่าข้อมูลอย่างอื่นมาจากการสังเกต แต่ความสูงทำไมวัดออกมาเป็นเซนติเมตร ดังนั้น หลักการสำคัญของการบรรยาย คือ เป็นการบอกสิ่งที่ตาเราเห็นเป็นปกติ

ข้อแนะนำการบรรยายลักษณะคน

อยากให้รู้ลักษณะทางกายภาพ/หรือลักษณะนิสัยก็ต้องบรรยายต่างกัน การกำหนดจุดเด่นเอามาบรรยายก็ต้องสัมพันธ์กับข้อมูลที่จะนำมาใช้ต่อไปด้วย ดังเช่น เมื่อมองไปพบจุดเด่นตรงไหนก็มาใช้บรรยายนำก่อนก็ได้ เช่น รอยยิ้มที่ร่าเริงอยู่เสมอ นอนอยู่ขาทั้งสองข้างขาดเสมอเข่า อย่างนี้เป็นต้น แล้วก็บรรยายอย่างอื่นให้เห็นลักษณะทั้งตัวต่อไป แต่โดยหลัก คือ

1) ลักษณะของรูปร่างสัณฐาน สูง/ต่ำ ผอม/อ้วน สันทัด เจ้าเนื้อ มาตรฐานแบบหญิงไทย เตี้ยล่ำ สูงโปร่ง ฯลฯ ส่วนความสูงประมาณคร่าว ๆ ได้แต่ต้องไม่เป๊ะเหมือนวัดมา แต่ต้องประเมินด้วยสายตาเหมือนกันทุกข้อมูล
2) ผิวพรรณ ขาว ดำ คล้ำ ดำแดง ขาวเนียนอย่างสาวเหนือ ดำขำอย่างคนใต้ทั่วไป เป็นต้น ตำหนิที่เห็นภายนอกก็อาจใส่ตรงนี้ เช่น เป็นไฝเหนือคิ้วซ้าย มีปานใหญ่ที่แก้มขวา เป็นต้น
3) การบอกหน้าตา โดยหลักต้องเริ่มจากเค้าโครงรูปหน้าก่อนจะเอารายละเอียดมาใส่ เช่น ดวงหน้ากลมสมส่วน กลมอูม รูปหน้าสี่เหลี่ยมกรามหนาใหญ่ หน้ารูปไข่ได้สัดส่วน หน้ากลมมน ชีดเชียวจากร่องรอยการร้องไห้ เป็นต้น แล้วจึงไปบรรยายอวัยวะที่ปรากฏแต่ละส่วนจนเห็นเป็นหน้าตาทั้งหมด แต่ถ้าเห็นมีลักษณะเด่นก็อาจเริ่มก่อนได้ เช่น ดวงตากลมโตที่รับกับใบหน้ารูปไข่ของเธอ

จากลักษณะของแตงโมตัวอย่างข้างบน เราก็อาจบรรยายได้ว่า “แตงโม 1) หญิงสาวรูปร่างผอมสูงเฉลี่ยเท่าหญิงไทยทั่วไป 2) ผิวเนียนค่อนข้างคล้ำ 3) ดวงหน้ากลมมน หน้าผากกว้างรับกับแก้ม และคางที่มนได้รูป คิ้วดกหนา ดวงตากลมโต ขนตางอน ฟันขาวเรียงกันสวย เวลายิ้มเพิ่มเสน่ห์ให้กับเจ้าของเป็นอย่างยิ่ง” จะเห็นว่าสามารถทำให้เห็นภาพชัดเจนกว่า และบรรยายเรียงเป็นลำดับให้เห็นชัดเจน

4. วิธีการสรุปประเด็นและเชื่อมต่อ หรือการส่งต่อประเด็นในแต่ละตอน

เมื่อเขียนจนจบประเด็นสำคัญและต้องการขึ้นประเด็นใหม่นั้น จะต้องมีการสรุปจบในประเด็นเดิมก่อน แล้วจึงเกริ่นเพื่อเชื่อมไปสู่ประเด็นใหม่ที่จะเขียนต่อไป ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านสามารถตามติดและไม่หลงประเด็นทั้งยังคาดหมายได้ว่าจะอ่านอะไรต่อไป ทำให้เรื่องราวมีความต่อเนื่องน่าอ่านและน่าติดตาม

โดยการสรุปเรื่องราวที่เล่ามาก่อนเปลี่ยนไปสู่ประเด็นอื่นนั้น ต้องสรุปให้ได้ว่าเรื่องที่เล่ามามีความสำคัญต่อประเด็นหลักของเรื่องอย่างไร หรือมีความสำคัญต่อเรื่องราวทั้งหมดอย่างไรนั่นเอง และต้องหาทางไปเชื่อมกับเส้นด้ายที่ใช้ร้อยลูกปัดคือแก่นของเรื่องที่ใช้เชื่อมเรื่องราวทั้งหมดให้ได้ เพราะแต่ละประเด็นก็คือลูกปัดแต่ละเม็ดที่นำมาร้อยเรียงกันนั่นเอง

ส่วนการส่งต่อประเด็นอาจต้องหาทางทำให้ประเด็นสัมพันธ์กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในเชิงกลมกลืนเป็นเรื่องราวที่ไปด้วยกัน อาจเป็นการขยายหรือเพิ่มเติมประเด็น เช่น เป็นเรื่องที่สอดคล้องกัน หรืออาจเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญเหมือนกัน เป็นต้น ในเชิงขัดแย้งกันอาจเป็นการแสดงข้อมูลสองด้านที่ให้เหตุผลมาจากอีกมุมมองหนึ่งก่อนจะได้ข้อสรุป หรือเป็นการให้ฟังเหตุผลจากหลายด้าน เป็นต้น

5. การเปิดเรื่อง

โดยหลักต้องเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ หรือ ฉากที่สะท้อนให้เห็นสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องหรือประเด็นหลักของเรื่อง ถ้าเป็นบทสนทนาจะต้องมีฉากบรรยากาศและเบื้องหลังที่ปูพื้นให้เห็นถึงเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นให้ผู้อ่านสามารถคาดคะเนเรื่องราวหรือการนำผู้อ่านไปสู่เนื้อเรื่องข้างหน้าได้

6. วิธีการสรุปและทิ้งท้าย

กล่าวกันตามจริงแล้วส่วนที่สำคัญที่สุดของงานเขียนก็คือส่วนขึ้นต้นและส่วนลงท้าย แต่คนเขียนส่วนมากไม่ค่อยให้ความสนใจกับการสรุปทิ้งท้ายมากนัก ทั้งที่ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เราสามารถสื่อกับคนอ่านได้สั้น ๆ ชัดเจน ตรงประเด็น เพราะเป็นการบอกกับผู้อ่านว่าผู้เขียนต้องการอะไรอย่างกระชับ

โดยหลักส่วนนี้จะต้องเป็นส่วนที่เราต้องประมวลเอาความคิดรวบยอดของทั้งเรื่องที่เราเขียนมาเสนอไว้ตรงนี้ และต้องนำเสนอข้อเสนอที่เราคิดว่าเป็นไปได้ หรือความคิดที่เราอยากจะทำให้เรื่องไปไกลกว่าที่เขียนมา เพราะในเชิงการเขียนมักจะยอมรับกันว่า ส่วนนี้เป็นพื้นที่แสดงความคิดหรือเจตนาของผู้เขียนที่ต้องทำให้ชัดเจนที่สุด

6 ตัวอย่างงานเขียน เรื่องเล่า

เรื่อง... รสชาติของความสูญเสีย

เมื่อย้อนไป 8 ปีที่ผ่านมา ในวัยที่ตูนยังเป็นหนุ่มฉกรรจ์ เขาเป็นเด็กหนุ่มอนาคตไกล เพิ่งเรียนจบชั้น ปวช. (ประกาศนียบัตรวิชาชีพ) มาหมาด ๆ และกำลังจะได้เริ่มต้นชีวิตการทำงานครั้งแรกในชีวิตในอีกสองวันข้างหน้า ซึ่งเป็นงานข้าราชการที่เขาใฝ่ฝันอยากจะทำให้ได้มาตั้งแต่เยาว์วัย และด้วยความดีใจ เขาจึงได้ชักชวนเพื่อนฝูงที่สนิทสนมกันเดินทางไปร่วมฉลอง ณ ร้านเหล้าแห่งหนึ่งย่านปิ่นเกล้า ซึ่งเขาเลือกที่จะขี่รถมอเตอร์ไซค์ออกไป โดยที่เขาไม่รู้ว่าวินาทีแห่งความเป็นความตายกำลังเข้ามาถึงในไม่ช้านี้

รสชาติของความสูญเสีย

ตูนและเพื่อน ๆ ดื่มอย่างเมามายตั้งแต่หัวค่ำจนถึงรุ่งสางจึงเดินทางกลับ ตูนขี่รถกลับบ้านในเส้นทางที่คุ้นเคย แต่ครั้งนี้ไม่เหมือนทุกครั้ง เขาบิดคันเร่งด้วยความเร็วสูงเพราะฤทธิ์น้ำเมา โดยไม่ลืมที่จะสวมหมวกกันน็อกป้องกันอุบัติเหตุ แต่โชคไม่เข้าข้าง จู่ ๆ รถของตูนก็ลื่นสไลด์กับคราบน้ำหรือน้ำมันอย่างไรไม่ทราบได้ รถลื่นไถลไม่สามารถทรงตัวได้ เขาเบรกอย่างแรงเพื่อหยุดรถ ร่างของเขากลับลอยกระเด็นไปไกลด้วยแรงเบรกกะทันหัน จนกระแทกเข้ากับท้ายรถกระบะ โดยส่วนของร่างกายที่กระแทกคือ บริเวณช่วงคอเพียงเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่เขาใส่หมวกกันน็อกเต็มใบมาด้วยซ้ำ

ตูนหมดสติ และไปฟื้นอีกทีที่โรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่ง โดยมีชาวบ้านผู้หวังดีในบริเวณนั้นเป็นผู้นำตูนส่งโรงพยาบาล เขาตื่นขึ้นมาพบว่า ร่างกายของตัวเองมีสายยางและเชือกพันระโยงระยางเต็มไปทั่วทั้งเตียง แต่ก็ยังจะพอมองเห็นได้ว่า มีเพียงบาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ไม่ยักจะเจ็บปวด แต่มิช้านานที่เขาตื่นลืมตาขึ้นมา ก็มีแพทย์เดินเข้ามาตรวจอาการของเขาอย่างงุ่นง่าน โดยไม่ปริปากพูดใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเขาก็ได้แต่นิ่งมองแพทย์ผู้นี้เพียงอย่างเดียว เพราะไม่มีเรี่ยวแรงจะเปล่งเสียงใด ๆ ออกมา

สุดท้ายความเงียบก็ถูกทำลายขึ้น ด้วยเสียงของแพทย์ผู้ดูแลอาการของเขาว่า “กระดูกต้นคอของคุณแตกหัก จึงไปกดทับไขสันหลัง คุณจะเป็นอัมพาตนิ้วมือ และขาไปตลอดชีวิต ไม่มีทางจะกลับมาเดินได้แล้ว และคุณต้องพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี” ข่าวร้ายดั่งฟ้าฟาดลงกลางใจให้ชีวิตของตูนต้องเจ็บปวดร้าวลึก

ยามมืดมนคนสุดท้ายที่เคียงข้างคือ...? “ด้วยความที่การจ้างคนดูแลนั้นมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ๆ เราจึงไม่สามารถจ้างคนดูแลได้ โดยมีคุณแม่ของเราเป็นคนรับหน้าที่ดูแลเราทุก ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นพลิกตัว อาบน้ำ หรือถ่ายท้อง ท่านไม่เคยทอดทิ้งเราเลยก็เพราะกำลังใจจากท่าน ที่ทำให้ทุกอย่างดีขึ้น” ตูนพูดถึงชีวิตของตนและคุณแม่อันเป็นที่รัก

ในช่วง 2 ปีแรกหลังเกิดอุบัติเหตุ ตูนไม่ได้ลุกขึ้นมาจากที่นอนเลย เพราะร่างกายไร้แรงขยับเขยื้อน ไม่สามารถลุกนั่งได้ ครั้นแม่จะจับให้ลุกขึ้นมานั่งก็วิงเวียนศีรษะ และอาเจียนทุกครั้ง สุดท้ายเขาจึงจำเป็นต้องนอนซมอยู่ระยะเวลาหนึ่ง โดยขยับแข้งขยับขาไม่ได้นานราว 3 ปี

“ตอนที่คุณพ่อ คุณแม่รู้ว่า เราจะต้องกลายเป็นคนพิการไปตลอดชีวิต ท่านเสียใจมาก แต่จะไปทำอะไรได้ เพราะเราทำตัวเราเอง เราประมาทเอง ไม่มีใครมากระทำ ก็ต้องยอมรับสภาพกันไป ถ้าถามว่า เข็ดไหม ก็ตอบได้ว่าไม่เข็ด บางทีก็ยังดื่มอยู่ แต่ไม่เยอะ ซึ่งเราคิดว่า เราเคราะห์ร้ายที่คอไปกระแทก ถ้าหันหลังกระแทก คงไม่พิการแบบนี้ แต่ถ้าจะให้ดื่มแล้วขับ สาบานว่าไม่ทำแน่นอน” ตูนยืนยันหนักแน่น

รสชาติของความสูญเสีย

ส่วนเพื่อนฝูงในกลุ่มเดียวกันก็ล้มหายตายจากไปเยอะ .... เพราะเกิดอุบัติเหตุทางรถมอเตอร์ไซค์เช่นกัน โดยมาจากสาเหตุเดียวกันก็คือ **เมาแล้วขับ** โดยตอนนี้เหลือเพื่อนที่สนิทกันมาตั้งแต่วัยรุ่นเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งคนที่เหลือรอดคนเดียวนั้น เป็นคนที่ไม่ดื่มสุรา แต่ด้วยความที่ตูนต้องกลายเป็นผู้พิการ เขาจึงไม่มีเพื่อนแท้แม้แต่คนเดียว และไร้คนรักเคียงคู่กายมาโดยตลอด

ล้มต้องลุกได้! ... พิการแต่ทำทุกอย่างได้ดั่งคนปกติ กว่าร่างกายของตูนจะลุกขึ้นมานั่งได้เหมือนปกติ ใช้เวลาปีเศษ ๆ ที่จะต้องอดทน ฝืนร่างกายที่จะต้องเวียนหัวหน้ามืด พร้อมกับฝึกให้ร่างกายเกิดความสมดุล ซึ่งเป็นเวลาที่ยากลำบากสำหรับชายผู้นี้อย่างมาก แต่สุดท้ายเขาก็สู้ไม่ถอย จนในที่สุดเขาก็สามารถนั่ง และขับรถไปไหนมาไหนได้โดยสะดวก อีกทั้งยังมีใบขับขี่สำหรับคนพิการ แต่กว่าจะสอบผ่านมาได้ เขาต้องเข้าสอบถึง 6 ครั้ง กว่าจะได้ใบขับขี่มาครอบครอง

“ถึงแม้ในวันข้างหน้าเราอาจจะมีเงินเป็นร้อยล้าน ก็ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปได้แล้ว สิ่งที่ทำได้วันนี้ จะมีก็แต่ร่างกายที่เรามีอยู่ตอนนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง คนรอบข้างและสังคมให้มากที่สุด อย่ามองว่าคนพิการจะต้องเป็นภาระ แต่คนพิการก็ถือว่าเป็นบุคคลธรรมดา ๆ ที่สามารถพัฒนาตัวเอง สามารถหารายได้ มีเงินมีทองใช้ไม่แพ้คนขาแข็งดี ๆ”

ขอบคุณภาพจากอินเทอร์เน็ต

ขณะที่ ปัจจุบันตูนมีรายได้จากการเป็นนักกีฬาวีลแชร์รักบี้ทีมชาติ รับบรรยาย รณรงค์เกี่ยวกับเมาแล้วขับ ออกนอกพื้นที่ตั้งด่านกับตำรวจ และทำบัญชี-เอกสารให้แก่บริษัทแห่งหนึ่ง ดังนั้น เขาจึงมีรายได้มาดูแลครอบครัว และคุณแม่ได้ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

“เมาแล้วขับ ไม่ได้เกิดประโยชน์อันใดกับใครเลย มันมีแต่สูญเสีย สูญเสีย... ที่ว่านี้อาจเกิดขึ้นกับคุณ หรือไปเกิดขึ้นกับคนที่คุณรัก ทุกอย่างล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นได้ทั้งนั้น... **“ถ้าวันหนึ่งคนเมายังไม่ได้ลิ้มลองรสชาติของการสูญเสีย เขาจะไม่มีวันรู้ว่า คำว่าเจ็บ มันมีอนุภาคครุนแรงบั่นทอนร่างกายและจิตใจได้มากมายถึงขนาดไหน และผมผ่านมันมาแล้ว”** อดีตนักดื่มเล่าเรื่องราวของตัวเองเป็นอุทาหรณ์เตือนใจ

Story Telling

www.roadsafetythai.org

ศูนย์วิชกาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน
มูลนิธินโยบายถนนปลอดภัย